

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA MANAŽMENTU KULTÚRY A TURIZMU

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2012

Bc. Marta Kančevová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KULTÚRNE TRADÍCIE V MULTIETNICKOM KĽAČNE

Diplomová práca

Študijný program: kulturológia v špecializácii riadenie kultúry a turizmu

Školiace pracovisko: Katedra manažmentu kultúry a turizmu FF UKF v Nitre

Školiteľ: prof. PhDr. Jaroslav Čukan, CSc.

Nitra 2012

Bc. Marta Kančevová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že diplomovú prácu som vypracovala samostatne s použitím literatúry, ktorú uvádzam v zozname Literatúra a pramene.

V Nitre dňa 18. 4. 2012

.....
Bc. Marta Kančevová

Pod'akovanie

Ďakujem školiteľovi prof. PhDr. Jaroslavovi Čukanovi, CSc. za odbornú pomoc pri zostavovaní diplomovej práce. Zároveň ďakujem obyvateľom obce Kľačno za poskytnutie cenných informácií potrebných na zostavenie diplomovej práce.

ABSTRAKT

KANČEVOVÁ, Marta. *Kultúrne tradície v multietnickom Kľáčne: diplomová práca*. Nitra : UKF v Nitre, 2012. 65 s.

Práca sa venuje multietnickej skladbe obyvateľstva v nemeckej obci Kľáčno, jej vplyvu na sociálnu diferenciaciu obyvateľstva obce, vzájomnú koexistenciu a prebiehajúci proces akulturácie. Charakterizujem príčiny prisťahovalectva jednotlivých diaspor a kultúrnej skupiny do obce. Súčasne charakterizujem zmeny prisťahovanej časti obyvateľstva pred prisťahovaním do obce a následne po ňom, z hľadiska profesie, vierovyznania, jazyka ako komunikačného prostriedku, stravovania a udržiavaním kontaktov s príbuznými z rodných obcí prisťahovalcov.

V práci rovnako poukazujem na vplyv etnickej identifikácie obyvateľov obce na ich štruktúru z hľadiska členstva v skupinách pôsobiacich v obci. Podrobne charakterizujem vznik, znaky, normy, štruktúru a klasifikáciu malých sociálnych skupín v obci.

V závere práce sa zameriam na pretrvávajúce nemeckých tradícií v menovanej obci.

Kľúčové slová : etnická štruktúra, koexistencia, sociálna diferenciacia, udržiavanie tradícií

ABSTRAKT

KANČEVOVÁ, Marta. *Kulturelle Traditionen in der multiethnischen Gemeinde Kľačno/Geidel: Diplomarbeit Nitra : UKF in Nitra, 2012. 65 S.*

In der Arbeit widme ich mich der multiethnischen Zusammensetzung der Bevölkerung in der deutschen Gemeinde Kľačno, ihrem Einfluss auf die soziale Differenzierung der Gemeindebevölkerung, gegenseitige Koexistenz und den laufenden Akkulturationsprozess. Ich charakterisiere die Ursachen der Zuwanderung einzelnen Diasporen und der Kulturgruppe in die Gemeinde. Gleichzeitig charakterisiere ich die Änderungen des zugewanderten Teiles der Bevölkerung vor der Zuwanderung in die Gemeinde und nachfolgend danach, aus der Hinsicht der Profession, des Religionsbekenntnisses, der Sprache als Kommunikationsmittel, der Verpflegung und des Erhaltens der Kontakte mit den Verwandten aus den Geburtsorten der Zuwanderer.

In der Arbeit deute ich auf den Einfluss der ethnischen Identifizierung der Bevölkerung der Gemeinde auf ihre Struktur aus Hinsicht der Mitgliedschaft in den in der Gemeinde wirkenden Gruppen. Ausführlich charakterisiere ich die Entstehung, die Merkmale, die Normen, die Struktur und die Klassifizierung der kleinen sozialen Gruppen in der Gemeinde. Im Schluss der Arbeit konzentriere ich mich auf das Andauern der deutschen Traditionen in der genannten Gemeinde.

Schlüsselworte : ethnische Struktur, Koexistenz, soziale Differenzierung, Erhalten der Traditionen

OBSAH

ABSTRAKT

ABSTRAKT

ÚVOD.....	10
1 CIELE PRÁCE.....	12
2 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA.....	13
3 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ.....	17
4 GEOGRAFIA OBCE.....	21
5 HISTÓRIA.....	22
5.1 Zmeny v obci po roku 1945.....	23
6 ETNICKÁ ŠTRUKTÚRA LOKÁLNEJ SOCIETY OBCE KĽAČNO.....	25
6.1 Obyvatelia nemeckého pôvodu.....	25
6.2 Obyvatelia bulharského pôvodu.....	25
6.3 Obyvatelia slovenského pôvodu z Maďarska.....	28
6.4 Obyvatelia slovenského pôvodu z Ukrajiny.....	31
6.5 Obyvatelia slovenského pôvodu z Oravskej Jasenice.....	35
6.6 Analýza poznatkov z hľadiska koexistencie obyvateľstva v rokoch 1946 – 2012..	35
7 SOCIÁLNE SKUPINY.....	38
7.1 Veľké sociálne skupiny.....	38
7.2 Malé sociálne skupiny.....	38
7.2.1 Vznik malých skupín.....	39
7.2.2 Klasifikácia malých skupín.....	40
7.2.3 Znaky malých sociálnych skupín.....	41
7.2.4 Ciele a normy malých skupín.....	42
7.2.5 Štruktúra malých skupín.....	43
7.2.6 Dynamika malých sociálnych skupín.....	44
7.2.7 Význam malých sociálnych skupín.....	44
7.3 Charakteristika malých sociálnych skupín v obci Kľačno.....	45
7.3.1 Futbalový klub.....	45
7.3.2 Lyžiarky klub.....	46
7.3.3 Tenisový klub.....	46

7.3.4 Klub dôchodcov.....	47
7.3.5 Únia žien.....	47
7.3.6 Zväz invalidov.....	48
7.3.8 Spevácka skupina Neutrataler.....	48
8 SOCIÁLNA DIFERENCOVANOSŤ LOKÁLNEJ SOCIETY.....	49
8.1 Dynamika futbalového klubu.....	49
8.2 Dynamika lyžiarskeho klubu.....	50
8.3 Dynamika tenisového klubu.....	51
8.4 Dynamika klubu dôchodcov.....	52
8.5 Dynamika únie žien.....	53
8.6 Dynamika zväzu invalidov.....	54
8.7 Dynamika Speváckej skupiny Neutrataler.....	56
ZÁVER.....	59
PRÍLOHY	

ÚVOD

Obec Kľačno je jednou z dvadsiatich štyroch obci patriacich do oblasti Hauerlandu. Pre oblasť je typické prisťahovanie nemeckých odborníkov pre spracovanie rúd a vzácnych kameňov v 13.storočí. Výnimočnosť obce je nie len v nemeckom pôvode zakladateľov obce, keďže na Slovensku bolo nemeckou kolonizáciou založených mnoho obcí, ale stretnutí štyroch diapor a jednej kultúrnej skupiny z Oravy, ktoré determinovalo dianie v Česko - slovenskom štáte po roku 1945. Vďaka nemu možno sociálnu štruktúru obyvateľstva obce označiť ako multietnickú.

V súčasnosti je obyvateľstvo Zeme informované o potrebe tolerancie iných kultúr, multikultúrnej výchovy na základných školách, organizovaní svetových konferencií za účelom riešenia multikutúrnych konfliktov, v ktorých vznikajú straty na životoch . Na druhej strane je majoritné obyvateľstvo informované o snahách minoritného obyvateľstva o výstavbe symbolov svojho náboženstva, s ktorých ideou sa neidentifikujú V povedomí ľudí sa pojem diskriminácia nepoužívať už len v spojení s minoritným, ale aj majoritným obyvateľstvom. Situácia spôsobuje napätie a strach, ktoré spätne vyvoláva etnické konflikty. Riešenie situácie v Európe je v kompetencií Rady Európy, rovnako aj postojov občanov Európy.

Nie každá koexistencia minoritného a majoritného obyvateľstva kulminuje do etnických konfliktov, čoho príkladom je obec Kľačno. Historické fakty o obci a častiach etnického obrazu obyvateľstva som nadobudla od otca, ktorý v menovanej obci vyrastal. O existencií druhej časti obyvateľstva obce dotvárajúcu etnickú mozaiku som získala poznatky v priebehu uskutočnenia terénneho výskumu.

Pôvodne majoritné nemecké obyvateľstvo v obci, ktoré predišlo násilnému odsunu v roku 1945, spolu s prisťahovalci z Bulharska, slovenských obcí v Maďarsku, Ukrajiny a Oravy sú príkladom koexistencie bez vážnejších konfliktov založených na etnickom pôvode. Imigráciou uvedených diaspor a kultúrnej skupiny z Oravy do lokálnej society nemeckej diapory a ich vzájomnou interakciou sa modifikovala etnická skladba obyvateľstva obce. Paralelne sa modifikovala sociálna štruktúra obyvateľstva obce pod vplyvom akulturácie, a zakladaním malých sociálnych skupín v obci.

Dôležitým ukazovateľom je, že napriek jedinečnej etnickej mozaike obce, sú neustále vyvíjané snahy zo strany obyvateľov na zachovanie a šírenie špecifickej nemeckej kultúry obce.

CIEĽ

Cieľom diplomovej práce je identifikovať skladbu, koexistenciu a sociálnu diferenciaciu obyvateľstva obce Kľačno na základe etnickej identifikácie. Práca súčasne charakterizuje udržiavanie kultúrnych tradícií v obci

2 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Zahájeniu koncipovania diplomovej práce predchádzala základná metóda skúmania, a to štúdium odbornej literatúry a prameňov. V prvej etape vedecko-výskumnej činnosti boli preštudované diela, ktoré charakterizovali geografiu obce, jej založenie, poznatky o obyvateľoch bulharského a nemeckého pôvodu na Slovensku. Odbornú literatúru a pramene som získala priamo v obci na obecnom úrade, Hornonitrianskej knižnici v Prievidzi, alebo priamo u obyvateľov obce.

Štúdium literatúry a prameňov mi slúžilo predovšetkým na lepšie kontextuálne vnímanie skúmanej problematiky. Východiskom bol vlastný terénny výskum. Jeho cieľom bolo priniesť poznatky o príčinách migrácie diaspor a kultúrnej skupiny do obce Kľačno, a diferencie z hľadiska stravovania, profesie po migrácií do obce. Krstné mená a priezviská migrantov som získala od obyvateľov obce. Základnou metódou terénneho výskumu bol voľný – reštandardizovaný rozhovor a metóda oral history, ktorá ponúka informátorovi priestor pre voľné rozprávanie vlastného životného príbehu zo subjektívneho hľadiska.

Informátori mi objasnili príčiny príchodu iných etnických skupín a kultúrnej skupiny obyvateľstva do obce a ich názory na koexistenciu v obci. Od obyvateľov obce som získala krstné mená a priezviská prisťahovalcov. Keďže sa obyvatelia obce poznajú, vedeli mi súčasne poradiť, kto si najviac pre mňa potrebných informácií z minulosti pamätá, a vedel by mi ich príchod najlepšie zdôvodniť. Takto som postupovala v prípade obyvateľov z Répašskej Huty, Novej Huty a Oravskej Jasenice. Vzhľadom k tomu, že obyvateľ, ktorý prišiel z Bulharska a usadil sa natrvalo v dedine, bol len jeden a umrel, navštívila som jeho švagrinú a tri deti. Pri zostavovaní kapitoly Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí som čerpala informácie z internetu a zároveň z Encyklopédie ľudovej kultúry Slovenska I, II od autora Botíka a kolektívu. Pre komparáciu a presnejšiu interpretáciu odborných pojmov z internetu, som použila publikácie Multikulturní výchova teorie – praxe- výskum a Společnost úvod do systematické sociologie od autora Wiatra.

O chronologickom osídľovaní územia Slovenska nemeckým obyvateľstvom a oblasti Hauerlandu som sa dozvedala z publikácií Nemci na Slovensku od autorky knihy Horvátovej, a z publikácie Karpatskí Nemci od autora Pössa. Prvá menovaná publikácia poskytuje novšie údaje o ich počte v súčasnosti, rovnako aj detailnejšie opisuje odev Nemcov v troch oblastiach Slovenska, ako aj textilné a odevné remeslá. Zo spomínanej publikácie som čerpala najviac

informácií o oblasti Hauerlandu. Druhá uvedená knižná publikácia v skratke charakterizuje oblasť Hauerlandu, a podrobnejšie opisuje typy sídel. Publikácia paralelne približuje Nemcov na území Slovenska, baníctvo v oblastiach obývanými Nemcami, postavenie Nemcov v Československej republike a život po roku 1945. Publikáciu tvorí 63 strán a informácie obsiahnuté v texte vľavo v slovenskom jazyku, sú pretransponované v texte vpravo do nemeckého jazyka.

Informácie do kapitoly s názvom Geografia som získala z článku Kľačno je predurčené na rozvoj turistiky v Hornonitrianských novinách MY, od autorky Klasovitej. Článok charakterizuje prírodný potenciál ako primárny zdroj k rozvoju cestovného ruchu v obci. Druhým zdrojom v menovanej kapitole bol Vlastivedný slovník obcí na Slovensku od Kolektívu autorov. Doplnujúce informácie o prírodnom potenciáli v okolí obce som získala na mape Školského atlasu sveta .

Prvým zdrojom v kapitole História obce je detailne spracovaná knižná publikácia Gaidel od autora Palescha. Publikácia je písaná v nemeckom jazyku e monografiu obce a sumarizuje poznatky o histórii obce, pôvodnom zložení obyvateľstva, kultúrnom a spoločenskom živote v obci a oblasti Hauerlandu. Druhým zdrojom v menovanej kapitole je knižná publikácia, od autora Kostického, Horná Nitra II., kde sa zamerá na priebeh histórie obcí geograficky patriacich k hornej Nitre. Obsahovo najprehľadnejší a najvýstižnejší bol článok Kúsok Nemecka v Kľačne stále žije, od autorky článku Simonidesovej, o histórii obce. V článku je zmienka o časti etnickej skladby obyvateľstva.

Informácie o trvale bývajúcim obyvateľstve v obce, národnostnom zložení obce, a vierovyznaní obsiahnuté v tabuľke číslo jeden v kapitole História obce obyvateľstva som čerpala z publikácie pod názvom Sčítanie obyvateľov, domov a bytov spracované kolektívom autorov .Publikáciu mi poskytli na obecnom úrade Kľačno.

Pri zostavovaní kapitoly Sociálne skupiny v kapitole číslo sedem som čerpala informácie z totožných knižných publikácií ako pri zostavovaní dotazníka. K dispozícií som mala knižné publikácie Úvod do sociálnej psychológie od autora Polakoviča. Z publikácie som nadobudla poznatky o členení sociálnych skupín v sociálnej psychológii a zároveň poznatky o charakteristikách primárnych a sekundárnych skupín. Podstatnú časť informácií tvoriacich štvrtú kapitolu kapitoly som čerpala z knižnej publikácie Sociálna psychológia od autorky Oravcovej. V komparácií s knižnou publikáciou Sociálna psychológia od kolektívu autorov,

bola prvá menovaná publikácia stručnejšia a prehľadnejšia, no definície elementárnych pojmov boli takmer identické.

Počas výskumu zameraného na etnickú identifikáciu obyvateľstva obce som navštívila 22 obyvateľov, z toho 8 mužov a 14 žien. Najstaršou informátorkou bola pani Jakobová narodená roku 1920, najmladšou bol pán Kančev narodený v roku 1950. Výskum trval od októbra roku 2009 do marca roku 2012. Ako prvých v obci som navštívila obyvateľov nemeckého pôvodu. Poslednými informátormi boli obyvatelia pochádzajúci z Oravy. Informácie získané od informátorov sú parafrázované v kapitolách šesť, sedem a osem. Kompletný zoznam informátorov sa nachádza v práci za kapitolou Literatúra a pramene. Všetkých 22 obyvateľov mi poskytlo cenné informácie. Na dosiahnutie cieľa diplomovej práce bolo rovnako nevyhnutné uskutočniť dotazníkový výskum, ktorému predchádzalo zostavenie dotazníka. Štruktúra dotazníka sa odvíjala od cieľa diplomovej práce. Zostaveniu dotazníka predchádzalo naštudovanie odbornej literatúry zaoberajúcej sa podobnej problematike. Prehľad literatúry sa nachádza v odstavci charakterizujúci Sociálne skupiny vo štvrtej kapitole.

V prvej kapitole charakterizujem geografickú polohu obce a hodnotím prírodný potenciál v blízkosti obce pre rozvoj cestovného ruchu.

Druhá kapitola poskytuje informácie o histórii obce, obyvateľstve, zamestnaniach a zmenou štruktúry obyvateľstva po roku 1945.

Informácie v tretej kapitole sú analýzou poznatkov získaných v priebehu výskumu u všetkých diaspor a kultúrnej skupiny v obci. Podkapitoly 1, 2, 3, 4 boli uvedené v bakalárskej práci, a rovnako boli analýzou poznatkov získaných prostredníctvom terénneho výskumu, ktorý som sama uskutočnila.

Štvrtá kapitola poskytuje teoretické informácie o sociálnych skupinách spoločnosti. Podstate v kapitole klasifikujú existujúce skupiny v obci.

Piata kapitola analyzuje sociálnu diferencovanosť lokálneho spoločenstva na základe etnickej identifikácie obyvateľstva.

Pri zostavovaní diplomovej práce sa mi najľahšie postupovalo pri získavaní základných informácií o obci, konkrétne geografia a história obce, pretože som ich získala zo slovenských publikácií. Najzložitejšie bolo analyzovať jednotlivé vyjadrenia informátorov,

a vyvodit' z nich objektívny záver pre splnenie stanoveného cieľa. Kurzívu som použila pre oddelenie nárečových výrazov a výpovedí informátorov od ostatného textu diplomovej práce.

3 SÚČASNÝ STAV PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

Kultúra zo sociologického výkladu je súhrnom prostriedkov a mechanizmov špecificky ľudskej adaptácie k vnútornému prostrediu. Predstavuje program činnosti jednotlivcov a skupín, ktorý je fixovaný sociokultúrnymi stereotypmi a predávaný prostredníctvom kultúrneho dedičstva. Kultúra vystupuje v podobe výtvorov ľudskej práce, sociokultúrnych regulátorov (hodnôt, noriem, kultúrnych vzorcov), ideí, inštitúcií organizovaných ľudske chovanie.¹ Podľa amerického antropológa R. F. Murphyho je kultúra celistvý systém hodnôt a spoločenských noriem, ktorými sa riadia členovia danej spoločnosti a ktoré prostredníctvom socializácie predávajú ďalším generáciám. Czarnowski definuje kultúru ako súhrn objektivizovaných prvkov spoločenského produktu, ktoré sú spoločné mnohým skupinám, ich objektivný charakter im umožňuje šíriť sa v priestore.² Nositeľom kultúry je etnikum. Etnikum je skupina ľudí, ktorá má spoločný rasový pôvod, obvykle spoločný jazyk a zdieľajú spoločnú kultúru. Súhrnne možno povedať, že etnikum sa vyznačuje svojou vlastnou etnicitou. Etnicita je vzájomne previazaný systém kultúrnych (materiálnych a duchovných), rasových, jazykových a teritoriálnych faktorov, historických osudov a predstáv o spoločnom pôvode, pôsobiacich v interakciách a formujúcich etnické vedomie človeka a jeho etnickú identitu. Súbor znakov a vlastností vymedzujúce etnikum sú spojené s prvkami príslušnej kultúry, z tohto dôvodu je pojem etnicita ústredným pre teóriu multikultúrnej výchovy.³ S pojmom etnikum sú spojené ďalšie pojmy najmä etnická príslušnosť, etnické vedomie a etnická identita. Etnická príslušnosť je príslušnosť jednotlivca s etnickým spoločenstvom na základe objektívnych a subjektívnych komponentov jeho etnicity. Objektívnymi komponentmi etnicity sa rozumejú teritórium, jazyk, a za subjektívne komponenty sa považujú postoje, zvyklosti, hodnotový systém.⁴ Etnické vedomie je vedomie etnickej príslušnosti s určitou etnickou skupinou na základe spoločne zdieľaných objektívnych komponentov etnicity alebo rodového pôvodu. Etnické vedomie ako každé vedomie je v podstate psychickým stavom prežívania, má v sebe zložku prežívania.⁵ Etnickú identitu modelujú interetnické vzťahy a vymedzenie sa voči iným

¹ PRŮCHA, J. Multikultúrna výchova, s. 31

² WIATR, J. Jerzy, s.27

³ PRŮCHA, J. Multikultúrna výchova, s. 18

⁴ PRŮCHA, J. Multikultúrna výchova, s. 18

⁵ Tamže, s. 19

etnikám.⁶ Všetky etnické skupiny prišli do obce Kľačno v procese migrácie obyvateľstva a boli nositeľmi svojej kultúry. Migrácia, pojem definuje pohyb obyvateľstva v územnou priestore spojený so zmenou bydliska mimo sídelnej jednotky. Migrácia môže byť vnútorná alebo vonkajšia. Vnútorná migrácia prebieha v rámci územia štátu, vonkajšia, zahraničná migrácia súvisí s osídľovacími procesmi. Pohyb obyvateľstva pri hľadaní pracovných príležitostí, odchody v dôsledku politickej, kultúrnej, alebo náboženskej motivácie.⁷ Imigrácia môže mať krátkodobý alebo dlhodobý, prechodný alebo pravidelne sa opakujúci či trvalý charakter.⁸ Obec bola založená nemeckou kolonizáciou na nemeckom práve. Nemecká kolonizácia bola súčasťou doosídľovacieho procesu, ktorý prebiehal v strednej a východnej Európe. Uhorský panovníci povolali prvých cudzích kolonistov už pred tatárskym vpádom v roku 1241. Po tomto v páde ich vplyv zosilnel, čo bolo následkom vyľudnenia. V tejto skupine kolonistov boli roľníci, kupci, baníci a remeselníci, ktorí mali prispieť k rozvoju domácej výroby a obchodu. Počas druhej svetovej vojny časť Nemcov na Slovensku podľahla nacistickej ideológii a kolaborovala s fašistickými okupantmi. Len malá časť z nich, prevažne to boli robotníci, u ktorých prevažovalo sociálne cítenie nad nacionálnym, sa stali antifašistami. Slovenské národné povstanie a postup sovietskych vojsk v roku 1944 viedli k rozhodnutiu Nemecka evakuovať všetkých Nemcov zo Slovenska.⁹ Okrem obyvateľov z Maďarska a dnešnej Ukrajiny prišli do obce aj obyvatelia bulharskej národnosti. Bulharskí zeleninári patrili k príslušníkom bulharskej národnosti na Slovensku, zaoberajúci sa produkciou a predajom zeleniny. V krajinách strednej a západnej Európy sa začali usadzovať v 19. stor., keď v rozvíjajúcich sa mestách a priem. Strediskách nastal zvýšený dopyt po poľnohospodárskych produktoch. Na územie Slovenska prichádzali koncom 19. stor. a v medzivojnovom období. Usadzovali sa v mestách s podmienkami na pestovanie a odbyt zeleniny. Ich život sa vyznačoval výroboorganizačnými etnokultúrnymi a zvlášnosťami. Pri sezónnom alebo krátkodobom pobyte si zachovávali vlastný jazyk, odievanie, náboženstvo, obyčaje a folklór. Združovali sa do výrobných kolektívov (kompanija), kt. tvorilo 10- 15 členov (ortaci) a vedúci (gazda). Sídlili na prenajatej pôde (záhrady) v jednoduchých provizórnych domoch s najnutnejším hosp. vybavením (šopa na úschovu náradia, a produktov,

⁶ LENOVSKEJ, L. O identite, s. 31.

⁷ BOTÍK a kol., Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenka 1, s. 335

⁸ BOTÍK a kol., Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenka 2, s.204

⁹ Tamže, s. 402

studňa, pareniská, maštal' pre koňa a hnojisko). Spoločne bývali, stravovali sa a pracovali. V období sezónnej špičky niekedy priberali aj námedzných robotníkov z radov domáceho obyvateľstva. Pre pracovitosť a nenáročný spôsob života boli výrobky Bulharov lacné, takže konkurovali domácim zeleninárom.¹⁰ K výrobným zvláštnostiam patrilo rozširovanie semien nových, al. málo známych teplomilných plodín, spôsoby zavlažovania I v podnikaní bol kolektív zainteresovaný účastinárskym spôsobom. Inak povedané, miera zisku každého člena závisela od vkladu a množstva vykonanej práce. Po skončení sezóny sa výrobná skupina rozpadla a jej členovia sa vracali zväčša do Bulharska. V 30. rokoch 20.stor. sa však z niektorých organizátorov stávali samostatní podnikatelia a z podielnikov zväčša sezónni robotníci. Jednotlivci sa uplatňovali v poľnohospodárskych organizáciách ako zeleninársky špecialisti. Pamiatkou na pôsobenie Bulharov je etnonymum buhar-bolgár ako synonymum pomenovania záhradník- zelinár.¹¹ V dôsledku druhej svetovej vojny zanikla v obci nemecká enkláva, z ktorej sa vyformovala nemecká diaspora. Enkláva je v etnografii označenie pre skupinu ľudí obklopenú inokultúrnou spoločnosťou. Príslušníci si zachovávajú vlastnú kultúru, a v dôsledku toho i určitú mieru izolácie voči ostatnej (prípadne dominantnej) spoločnosti. Príkladom môžu byť e. Slovákov v Maďarsku, -> Nemcov na Slovensku, -> Chorvátov na Slovensku. Slovákov v Rumunsku, -> Slovákov v Bulharsku, -> Slovákov v Juhoslávií.¹² Diaspora je časť pôvodne jednotnej národnostnej, politickej či náboženskej skupiny ľudí žijúcu rozptýlene v inokultúrnom prostredí. Príkladom môžu byť diaspory Slovákov v USA-> Slovákov v Kanade a iných štátoch západnej Európy.¹³ Medzi spomínanými etnickými skupinami prebiehali interetnické vzťahy. Interetnické vzťahy sú vzájomné vzťahy a ovplyvňovanie kultúrnej špecifickosti v dôsledku vzájomných kontaktov a procesov medzi rôznymi etnikami a ich príslušníkmi.¹⁴ V tomto prípade môžeme hovoriť aj o interkulturalizme. Je to viera v obohatenie poznaním iných kultúr. Rôzni ľudia môžu žiť spolu i napriek rozdielnym kultúrnym zázemiam. Interkulturalizmus akceptuje a rešpektuje rozdiely¹⁵

¹⁰ BOTÍK a kol., Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenka 1, s. 51

¹¹ Tamže, s. 51

¹² Tamže, s.121

¹³ Tamže, s. 92

¹⁴ Tamže, s. 206

¹⁵ INTERKULTURALIZMUS< <http://www.euroekonom.sk/poradna/ekonomickyslovnik/?q=interkulturalizmus>>

Multikultúrna výchova vyjadruje snahy vytvárať prostredníctvom vzdelávacích programov spôsobilosť ľudí chápať a rešpektovať aj iné kultúry ako svoju vlastnú. Má značný praktický význam vzhľadom k vytváraniu postojov voči imigrantom, príslušníkom iných národov, rás a podobne.¹⁶ Stereotypy sú mienené o triedach individuí, skupinách alebo objektoch, ktoré sú v podstate šablónové spôsoby vnímania a posudzovania toho, k čomu sa vzťahujú, sú preberané a udržiavajú sa tradíciou.¹⁷ Koexistenciu jednotlivých etnických skupín v obci podmienila akulturácia etnických skupín a vzájomná tolerancia. Akulturácia je sociálny proces, v ktorom dochádza ku kultúrnym zmenám trvalým stykom dvoch alebo viac kultúr. Akulturácia zahŕňa ako proces preberania prvkov z inej kultúry, tak vylučovanie iných alebo ich pretrvávajúce.¹⁸ Pojem býva v mnohých prípadoch zamieňaný s asimiláciou, ktorá definuje proces postupného včleňovania jedného etnika a jeho kultúry do inej kultúry tak, že znaky pôvodnej kultúry sa strácajú a sú nahradzované znakmi dominantnej, primajúcej kultúry. V priebehu prirodzenej, nenásilnej asimilácie môže dochádzať k vzájomnému obohacovaniu participujúcich etnických spoločenstiev.¹⁹ Tolerancia je rešpekt, akceptácia a uznanie bohatej rôznorodosti svetových kultúr, foriem prejavu a spôsobov života ľudí. Tolerancia je harmónia v rôznorodosti. Je pestovaná znalosťou, otvorenosťou, komunikáciou a slobodou myslenia, svedomia a viery. Tolerancia je byť samým sebou bez potreby vnucovania svojich pohľadov iným. Tolerancia nie je ustupovanie, blahosklonnosť alebo zhovievavosť. Tolerancia je predovšetkým aktívny prístup vyplývajúci z pochopenia všeobecných ľudských práv a základných slobôd iných. Uplatňovanie tolerancie neznamenať tolerovať sociálnu nespravodlivosť alebo vzdať sa svojho presvedčenia. Znamená to, že každý má slobodne mať svoje presvedčenie a akceptovať, že iní majú tiež svoje.²⁰

Pri získavaní informácií k diplomovej práci o etnických skupinách a ich koexistencii v obci som navštívila aj obyvateľov obce – informátorov. Informátor je v spoločenských vedách osoba poskytujúca bádateľovi informácie o skúmaných javoch a procesoch. Okrem základných informácií výskumník získava informácie od informátora. Sú nimi jeho názory, postoje, hodnotenia, motivácie.²¹

¹⁶ PRŮCHA, J. Multikultúrna výchova, s. 41

¹⁷ Tamže s. 36

¹⁸ Tamže, s. 34

¹⁹ PRŮCHA, J. Multikultúrna výchova, s. 34

²⁰ TOLERANCIA <<http://www.4zsdt.sk/aktivity/projekty/skolskypatboj/sekvencia3/tolerancia.htm>>

²¹ BOTÍK a kol., Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska 1, s. 205.

4 GEOGRAFIA OBCE

Obec Kľačno leží v severnej časti pravniarskeho výbežku Hornonitrianskej kotliny.²² Severnú hranicu obce tvorí Lúčanská Malá Fatra s vrcholom Kľak, východnú pohorie Žiar a západnú hranicu tvoria Strážovské vrchy.²³ Najnižšie miesto v obci je 360 m. n. m., najvyšším je vrch Reváň 1205 m n. m. Chotár na pahorkatine, na svahoch Malej Fatry a pohoria Žiar tvoria vápence, druhotné kremence a granodiority. Jedľobučinami so sutinovými lesmi, miestami so smrečínami, sú zalesnené len svahy pohorí.²⁴ Po roku 1945 bol Gajdel premenovaný na Kľačno podľa skalného útvaru Kľak (1353 m n. m.). Pod vrcholom Reváň pramení rieka Nitra s upraveným prameňom, kde začína aj Nitrianska kráľovská vínná cesta. V obci sú veľké možnosti letnej a zimnej turistiky.²⁵ Kľačno má čo ponúknuť: prameň rieky Nitra, Kľak, Reváň, Fačkovské sedlo, prírodu Lúčanskej Malej Fatry a Magury bohatú na flóru i faunu. V blízkosti obce sa nachádzajú atraktívne miesta pre turistiku ako Čičmany, Rajecká Lesná, Rajecké Teplice, Turčianske Teplice a Bojnice.²⁶

²² KOLEKTÍV. Vlastivedný slovník obcí na Slovensku 2, s. 28.

²³ KLASOVITÁ, V. Hornonitrianske noviny MY, s. 13.

²⁴ KOLEKTÍV PRACOVNÍKOV OO SŠÚ PD, s. 28.

²⁵ KLASOVITÁ, V. Hornonitrianske noviny MY, s. 13.

²⁶ Školský atlas sveta, s. 98 a n.

5 HISTÓRIA OBCE

Kľačno vzniklo asi v druhej polovici 14. storočia, ako rozptýlené reťazovité kolonistické osídlenie pozdĺž rieky Nitry za nemeckej kolonizácie údolia.²⁷ Písomne sa obec spomína prvý krát v roku 1413 ako Gajdellehota, roku 1437 ako Gedelhota, roku 1464 ako Gajdellehota.

V roku 1675 žilo v obci 890 v 234 rodinách na 117 usadlostiach. Pozoruhodné je, že tu vtedy pôsobilo 20 kováčov, ktorý si vytvorili remeselnícky cech s artikulami z roku 1653. Za thökölyvského povstania roku 1678 obec vydrancovali. Vojny, morové epidémie a útoky spôsobili zníženie počtu obyvateľov. Na začiatku 18. storočia žilo v obci 19 rodín. V roku 1735 sa počet obyvateľov zvýšil, žilo tu 119 rodín, a 138 rodín v roku 1753. V Kľačne bol panský majer s pílou, zriadený z bývalej šoltézskej usadlosti, ktorú Pálffy spolu s dedičným richtárom odkúpil v roku 1726 a obecný mlyn.²⁸

V Kľačne vzniklo vďaka rôznorodosti osídlencov v priebehu obdobia miešané nárečie. Nárečie sa výrazne odlišovalo od ostatných obcí v Hauerlande. Žiaľ, nazvali v minulosti historici nárečia nárečie v Gajdli, Nitrianskom Pravne a Handlovej ako Hauerlanské nárečie, napriek tomu, nárečie v Gajdli je úplne iné a zhoduje sa s nárečím Hedvige.²⁹

Rozdielnosť nárečí potvrdzujem transkripciou vety v spisovnom nemeckom jazyku do nárečia troch obcí patriacich do Hauerladnu.³⁰

Slovenský jazyk : „ Umývam sa.“

Nemecký jazyk : „ Ich wasche mich. “

Nárečie obce Vrúcko : „ Ei wösch mi.“³¹

Nárečie obce Tužina : „ I bi mi boschen.“³²

Nárečie obce Kľačno : „I wösch mi.“³³

Transkripcia viet rovnako potvrdila výpovede informátorov o skutočnosti, že nárečie v Kľačne sa najviac približuje spisovnému nemeckému jazyku.

Obyvatelia sa živili drevorubačstvom, roľníctvom, menej výrobou dreveného náradia a kováčstvom. V 18.- 19. storočí boli veľmi obľúbené gajdianske sušené slivky, ktoré sa

²⁷ KOSICKÝ, B. Horná Nitra II, s. 138.

²⁸ KOLEKTÍV, História a súčasnosť miest a obcí okresu Prievidza , s. 93.

²⁹ PALESCH, J. Gaidel, s. 17.

³⁰ PÖSS, O. Karpatskí Nemci, s. 50.

³¹ PALESCH, J. Gaidel, s. 17.

³² Žena, 63 rokov, Tužina.

³³ Žena, 90 rokov, Kľačno.

predávali predovšetkým vo Viedni. Pri sčítaní ľudu v roku 1869 bolo v Kľačne 1759 ľudí v 189 domoch, medzi nimi 251 roľníkov, 165 čeladníkov, 52 hospodárskych nádenníkov, 10 remeselníkov a živnostníkov. Chotár obce mal rozlohu 8 205 maďarských jutár.³⁴

Cisár Jozef II. zrušil roku 1785 nevoľníctvo a v roku 1848 sa skončilo v Kľačne slúženie na bojnickom panstve.³⁵ Z výpovedí obyvateľov som zistila, že muži chodili počas prvej svetovej vojny do Budapešti ako stavbári.³⁶ Podieľali sa tu na výstavbe parlamentu. Veľké percento obyvateľstva chodilo na letné sezónne práce na Dolniaky.³⁷

K poľnohospodárstvu ako k hlavnému, ale nepostačujúcemu spôsobu obživy sa pridružovali doplnkové zamestnania, najmä betonári, murári, ktorí chodili za prácou po republike až do II. svetovej vojny.³⁸ Podľa výpovede pani Jakobovej chodili obyvatelia obce aj do Nemecka na sezónne poľnohospodárske práce prebiehajúce od začiatku marca do decembra.³⁹ Obyvatelia Gajdla chovali hospodárske zvieratá ako kravy, voly, kone, bravý, kozy, ovce, venovali sa aj včelárstvu. Pestovali pšenicu, jačmeň, ovos pohánku, v záhradách zeleninu, strukoviny, kapustu.⁴⁰ Zamestnanie v tom období poskytovala iba firma Baťa, a to v lesoch, ktoré jej patrili. Do revolučného hnutia sa zapojili aj obyvatelia Kľačna.⁴¹

Časť obyvateľov obce sa zapojila do SNP, pripojili sa do Hornonitrianskej partizánskej brigády. Následky II. svetovej vojny pocítila aj táto obec: 39 občanov zahynulo v koncentračných táboroch a 7 občanov bolo popravených. V obci smeli ostať obyvatelia nemeckého pôvodu, ktorí boli držiteľmi potvrdenia o politickej a národnej spoľahlivosti.⁴²

5.1 Zmeny v obci po roku 1945

Zvrat nastal v obci po Benešových dekrétach. Po vysťahovaní veľkej časti nemeckého obyvateľstva do vtedajšej NSR- okolia Stuttgartu sa zmenil názov obce na slovenské Kľačno. V roku 1968 pokračovala druhá vlna vysťahovania, tentokrát už dobrovoľného. Nemci

³⁴ KOLEKTÍV, História a súčasnosť miest a obcí okresu Prievidza, s. 93.

³⁵ PALESCH, J. Gaidel, s. 17.

³⁶ Žena, 91 rokov, Kľačno

³⁷ KOSICKÝ, B. Horná Nitra II, s. 140.

³⁸ HISTÓRIA OBCE < <http://www.klacno.eu/historia.phtml?id3=24201>>.

³⁹ Žena, 91 rokov, Kľačno

⁴⁰ HISTÓRIA OBCE < <http://www.klacno.eu/historia.phtml?id3=24201>>.

⁴¹ KOLEKTÍV, In História a súčasnosť miest a obcí okresu Prievidza, s. 94

⁴² Tamže, s. 94.

z Kľačna z oboch vln však nekončili len v Nemecku, niektorí pokračovali aj do USA alebo Kanady.

Dnes už v obci nežije toľko Nemcov, aby boli potrebné dvojjazyčné nápisy, no v niektorých rodinách sa stále rozpráva po nemecky. Nemecký jazyk je súčasťou aj kultúrnych podujatí uskutočňovaných v obci.⁴³

TABUĽKA 1 Prehľad počtu obyvateľov v rokoch 1919 - 2001

Rok	1919	1921	1930	1940	2001
Počet obyvateľov	1444	2141	2004	2294	1094
Národnosť					
Nemecká	1396	2107	1935	2222	61
Československá	29				
Slovenská					1009
Česká					4
Rómska					2
Rusínska	0				1
Maďarská	1				2
Poľská					1
iná	18				

Zdroj : spracované podľa Sčítania obyvateľov, domov, bytov, 26. mája 2001. In Krajská správa ŠÚ SR v Trenčíne

V roku 2010 bol počet obyvateľov obce Kľačno 1104.⁴⁴ Napriek miernemu zvýšeniu počtu obyvateľov obce, možno vyvodit' predpoklad o znížení počtu obyvateľov hlásiacich sa k nemeckej národnosti. Predpoklad som vyvodila z Výsledkov sčítania obyvateľstva domov a bytov uskutočneného v roku 2011 z hľadiska národnosti, na základe ktorých sa znížil počet obyvateľov hlásiacich sa k nemeckej národnosti na Slovensku v roku 2001 z 5405 obyvateľov nemeckej národnosti, do roku 2011 na 4690 obyvateľov nemeckej národnosti na Slovensku.⁴⁵

⁴³ SIMONIDESOVÁ, B. *Kúsok Nemecka v Kľačne stále žije*, s. 90.

⁴⁴ HISTÓRIA OBCE < <http://www.klacno.eu/historia.phtml?id3=24201>>

⁴⁵ VÝSLEKY SODB 2011 < <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=43829>>

6 ETNICKÁ ŠTRUKUTÚRA LOKÁLENEJ SOCIETY OBCE KLAČNO

6.1 Obyvatelia nemeckého pôvodu

V priebehu výskumu v obci som navštívila obyvateľov, ktorých rodičia tvorili :

- nemecký manželský pár

Členovia tejto rodiny sa doma rozprávali nemecky- gajdlančinou. Deti v škole boli vyučované najskôr maďarsky, potom nemecky, a nakoniec slovensky. Počas pracovných dní sa konzumovalo hlavné jedlo. Z polievok sa konzumovala polievka z kyslého mlieka- levet, bryndzová polievka, fazuľová polievka so zaváranými babkami, jedlá zo solenej baraniny, pyrohy. Z koláčov boli obľúbené orechové a makové záviny, koláče škoricový, slivkový, jablkový. Na Vianoce sa podávali pupáčky s makom púčkel gajdlansky.

- tzv. zmiešanom manželstve (manžel pôvodom Nemeč, manželka Slovenka)

V rodine sa hovorilo po slovensky. Deti zdedili národnosť po matke a už od detského veku vedeli rozprávať gajdlansky. Vnúčatá tohto manželského páru sa učili gajdlančinu, postupom času ju zabudli. Na Vianoce sa varievala aj kyslá polievka so sušeným ovocím- jablká, hrušky, slivky a pupáčky. Piekli sa záviny orechové a makové.

- tzv. zmiešanom manželstve (manžel pôvodom Bulhar, manželka Nemka)

Spolužitie manželov a detí je bližšie charakterizované v nasledujúcej podkapitole.

V obci žili aj skupiny obyvateľov z Poľska, a cigánskeho a židovského pôvodu. Z dôvodu reemigrácie tejto časti obyvateľstva nebolo možné uskutočniť výskum u menovaných kultúrnych skupín.

6.2 Obyvatelia bulharského pôvodu

Príchod Bulharov na územie Slovenska je datovaný od 18. storočia. Najviac bulharských zeleninárov, ktorí predstavujú najznámejšiu a historicky nosnú skupinu Bulharov na Slovensku, prišlo na územie Slovenska až koncom 19. storočia a v 20. storočí.⁴⁶

Hlavnou príčinou príchodu obyvateľov bulharskej národnosti na územie Slovenska bolo získanie nového zamestnania, a s tým súvisiace zlepšenie sociálno - ekonomických podmienok. Usadili sa v rôznych lokalitách, najmä na južnom Slovensku, kde boli vhodné

⁴⁶ BULHARSKÁ NÁRODOSTNÁ MENŠINA <<http://www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=-12699>>

prírodné, pôdne a klimatické podmienky nevyhnutné pre poľnohospodárstvo ako hlavné zamestnanie. Podľa výpovedí pani Petkovej Bulhari, príchod Bulharov do južných oblastí Slovenska- Nové Zámky, Úľany nad Žitavou, Ivanka pri Nitre, Nitra, Lužianky, neskôr pôsobiacich v obci Kľačno prebehol v roku 1946.

Pracovali na prenajatej pôde za vopred dohodnutých obchodných podmienok - majiteľom bola vyplácaná daň z prenájmu pôdy a odovzdávaná bola aj časť úrody. Mladšia generácia zeleninárov sa účastnila školení, zameraných na poľnohospodársku produkciu v Nitre – príprava pôdy, výber a rozsah pestovaných poľnohospodárskych plodín vzhľadom na determinujúce lokálne pôdno – klimatické podmienky. Poznatky im poskytovali príslušníci prvej vlny bulharských prisťahovalcov.

Vzhľadom k výmere prenajatej pôdy na dolnej Zemi, bolo nevyhnutné najímanie si sezónnych pracovníkov- v prevažnej miere ženy. Bulharskí zeleninári ich vyhľadávali na tzv. hornej zemi, ako sami označovali územia ležiace v horských oblastiach Slovenska. Vek sezónnych pracovníčok bol v rozmedzí 16- 17 rokov. Práce prebiehali od marca do začiatku októbra. Časť vyplatenej mzdy si odložili, druhá bola určená na zlepšenie ekonomickej a vyživovacej povinnosti v rodinách.

Preto sa dolná zem stala miestom stretnutí obyvateľiek obce Kľačno a Bulharov, z ktorých časom vznikali zmiešané manželstvá. V obci pôsobili tri spomínané manželské páry, no trvalo v obci ostal žiť len jeden manželský pár. Pôsobenie obyvateľa bulharskej národnosti malo intenzívny vplyv na následný život obce.

Podľa zvyku charakterizujúceho predchádzajúci život v rodnej obci Debelec, okres Veliko Tirnovo bolo hlavným zamestnaním rodiny poľnohospodárstvo. Neúrodná pôda bola nahradená úrodnou, ktorá bola pravidelne hnojená. Dopeštovali semiačka šalátu, reďkovky mrkvy, petržlenu, cibule, kalerábu, kelu, tekvice, kapusty. Zo semiačok dopestovali plantu vyššie uvedenej zeleniny a paralelne s ňou aj plantu papriky a rajčiny. Rodina predávala semiačka a plantu obyvateľom obce. Sadenice sa predávali aj na trh v obci Nitrianske Pravno, a napríklad zväzok cibulky sa predával po 1 KČS. Kupujúci boli pri predaji poučení aj o správnom pestovaní sadeníc, ako aj o spôsobe chránenia sadením pred škodcami. Planty boli dopestované v prvom parenisku toho času v obci. Prvý bol aj skleník v spomínanej zeleninárskej rodine postavený na prelome rokov 1974- 1975. Rodina sa venovala aj pestovaniu ovocných stromov- čerešne, jablone, hrušky, slivky. Po zmene režimu roku 1948

rodine nebolo povolené živiť sa poľnohospodárstvom, ktoré sa stalo ich doplnkovým zamestnaním. Otec rodiny začal pracovať v štátnych lesoch ako pracovník na lesnom traktore. Matka rodiny pracovala v lesnej škôlke, neskôr v Karpatí Prievidza, a nakoniec ako pomocná kuchárka v kuchyni.

V rodine sa rozprávalo sa slovensky. Keď sa pôvodná obyvateľka Kľačna stretla s obyvateľom rovnakého pôvodu, či už na ulici, v obchode, prípadne prišiel ako zákazník, zhovárali sa gajdlansky. Ak bol obyvateľ slovenského pôvodu, komunikácia prebiehala v slovenskom jazyku. Cez obec prechádzali aj Bulhari, ktorí si prostredníctvom predaja na trhu v Žiline zlepšovali svoje ekonomické podmienky. Tí zvykli navštíviť obyvateľa bulharského pôvodu, rozhovor medzi nimi prebiehal v bulharskom jazyku.. Deti v škole boli vyučované v slovenskom jazyku, nárečiu v Kľačne rozumeli, no bulharsky okrem základných slovíčok nerozumeli.

Prisťahovalec bulharského pôvodu ostal v kontakte s rodinou v Bulharsku. Viackrát rodinu navštívil, v niekoľkých prípadoch aj jeho deti s rodinami. Privítanie bulharskej rodiny bolo srdečné. Napriek chudobe Bulhari boli skvelými hosťiteľmi, vždy sa radi so všetkým podelili. Práve táto vlastnosť sa radí medzi jednu z charakteristických pre tento národ. K ďalším typickým vlastnostiam patrí skromnosť, disciplinovanosť, pracovitosť a tvrdosť. Keď povedali, že niečo urobia, urobili to.

Povahu Bulhara charakterizovala otvorená a srdečná povaha a ústretový prístup k zákazníkovi. Rovnako aj neobyčajná pracovitosť, vytrvalosť a húževnatosť v práci, aj vo veľmi náročných podmienkach.⁴⁷

Charakter tradičnej stravy nie len v tejto rodine, ale aj iných rodín žijúcich v tejto obci bol podmienený predovšetkým klimatickými a prírodnými podmienkami. Hlavnú časť surovínovej základne spomínanej oblasti hornonitrianskej kotliny tvorili poľnohospodárske plodiny : obilniny, strukoviny, zemiaky, niektoré druhy zeleniny a ovocia, ako aj v závislosti od schopnosti dopestovať konkrétne druhy ovocia a zeleniny Strava bola spestrená nazbieraným lesným ovocím, hubami, a v menšej miere aj mäsom a mäsovými produktmi. Prípravu jedál mala na starosti gazdiná, no nezriedka aj gazda . V priebehu pracovných dní a víkendov sa pripravovali perky, šúlance, pyrohy plnené makom a posypané strúhankou. Typická polievka bola fazuľová polievka s plackou. Placka sa ešte pred dokončením procesu

⁴⁷ DRAGULOVÁ, J. Identita Bulharov v Banskej Bystrici. s. 134.

vysmážania vložila do už uvarenej polievky za účelom dovarenia. Varila sa aj polievka snak z husacích drobkov, polievka máčik z husacej krvi, pečienky a žalúdku zahustená múkou.

Jedálny lístok rodiny obsahoval aj bulharské jedlá, napríklad veľmi hustá fazuľová polievka, kapustová polievka s bravčovým kolenom. Typicky bulharská bola aj príprava papriky. Čerstvá paprika sa piekla na platni sporáka na pevné palivo, následne sa uložila do nálevu, ktorý tvoril rozdrvený cesnak, ocot a petržlenová vňať. Paprika sa spolu s nálevom uložila do pohára a spolu sa dalo celé sterilizovať. V rodine sa podľa bulharského receptu pripravovali aj kyslé a ovocné polievky s mliekom, ktoré na rozdiel od väčšiny slovenských polievok boli podávané studené.

Na Vianoce sa podávala kapustnica s hubami a pupáčky s makom. Neskôr ich nahradili rybie filety obalené v múke a kapor so sladkokyslými zemiakmi. Na stole nechýbali záviný, kysnuté koláče a orechový, makový a tvarohový koláč.

Na veľkú noc sa jedla šunka. V súlade s nemeckým zvykom a štýlom sa zvykli maľovať vajíčka, vopred uvarené v cibulovej šupke, následne zdobené voskom.

Matka spomínanej rodiny si vytvorila trvalý vzťah k pestovaniu poľnohospodárskych plodín. A venovala sa mu aj po smrti manžela, kedy sama vypestovala rôzne druhy zeleniny a ovocia. A venovala sa predaju sadeníc a poľnohospodárskych plodín. Vzťah k poľnohospodárskej produkcii získali aj deti toho manželského páru. Vzájomné kontakty s členmi rodiny v Bulharsku boli udržiavané od odchodu obyvateľa tejto národnosti, a trvali ešte približne štyri roky po smrti tohto obyvateľa. Komunikácia bola udržiavaná listovou formou písanou ruským jazykom. Obyvateľ bulharského pôvodu bol príslušníkom pravoslávnej cirkvi.

6.3 Obyvatelia slovenského pôvodu z Maďarska

V priebehu výskumu som navštívila troch imigrantov slovenského pôvodu z maďarskej obce Répašská Huta. Kompletne mi charakterizovali príčiny imigrácie do obce a paralelne charakterizovali život a postupnú akulturáciu v menovanej obci. Príslušníci tejto diaspory sa identifikovali z hľadiska vierovyznania ako kresťania – katolíci.

Menovaná obec patrí do obvodu mesta Miškolc v Maďarsku. Približne pred 210 rokmi na územie obce emigrovali slovenskí obyvatelia z okolia Trenčína. Založili sklársky

priemysel, no postupom času zbankrotovali. Maďarské bukové pohorie poskytlo možnosť časti obyvateľstva obce zamestnať sa v lesoch, druhá časť sa živila pálením vápna a uhlia, ktoré následne distribuovali po celom území Maďarska. V komparácií s prírodnými podmienkami v oblasti Trenčína boli prírodné podmienky v obci Répašská Huta takmer totožné, čo podmienilo rýchlu akulturáciu. Potomkom emigrantov sa stala spomínaná maďarská obec rodnou. Na ulici a doma komunikovali slovensky. Vyučovalo sa maďarsky, počas prestávok sa žiaci mimo učiteľského dozoru zhovárali slovensky. Obyvatelia obce sa hlásili k slovenskej štátnej príslušnosti.

V priebehu pracovných dní a víkendov sa konzumovali pražené huby, pyrohy, šúľance, praženica, guláš, paprikáš, perkelt, halušky s tvarohom, buchty, šišky, posúchy a oškvarkové pagáče. Z polievok sa podávali najčastejšie kapustová a fazuľová polievka.. Pravidelne každú sobotu sa pekávali chleby na každý deň v týždni jeden, v každej domácnosti zvlášť. Kvaky sa radia medzi typické maďarské jedlá, ktoré konzumovali v obci Répašská Huta , a neskôr aj v obci Kľačno. Varia sa zo zemiakového cesta, ktoré sa krája na šúľky. Neskôr sa dajú upiecť, následne sa nakrájajú a a dávajú sa vyvariť, namastia sa maslom , popripade masťou a na záver sa pridáva tvaroh. Piekli sa orechové a makové záviný, po zabíjačke sa pripravovali tlačenky a pikantnejšie klobásy. Obyvatelia chovali hovädzí dobytok. Z mlieka sa vyrábalo maslo a smotana. Z poľnohospodárskych plodín sa najčastejšie pestovali pšenica. Rajčiny, petržlen, mrkva a uhorky si kupovali slovenskí migranti na trhoch, kde predávali obyvatelia z južnejších oblastí Maďarska. Vyskytujú sa však rôzne variácie až diferenciácie jedál slovenských imigrantov žijúcich v obci Kľačno.

Počas vianočnej večere boli podávané oblátky s medom, prípadne chlieb s cesnakom, kde mali k dispozícii med, bol aj ten na vianočnom stole. Konzumovala sa hubová polievka, v niektorých rodinách aj s údeným mäsom, rezne. Na konzumáciu sa pripravovali aj bobálky, ktoré sú zhodné s pupáčkami, zákrutáky obsahovali mleté mäso zbalené do kapustného listu, zemiakové lokše s maslom a zemiakmi na vrchu, záviný, kysnuté koláče s makom, orechmi a tvarohom.

Na Veľkonočné sviatky sa údením pripravovali ku konzumácii šunka, slanina, klobásky a podávané boli s chrenom, vajíčkom, a vínom. Spomínané suroviny boli v tejto oblasti veľmi chutné, a súčasne slúžili ako výmenný prostriedok za múku a drevo. Koláče sa piekli zhodné ako počas vianočných sviatkov.

V roku 1948 nastala zmena, kedy prišli do obce Répašská Huta vojaci s heslom. „ Maďari do Maďarska, Slováci domov“

Časť pracujúceho obyvateľstva z obce emigrovať nechcela, diametrálne odlišný postoj zaujala nepracujúca časť slovenského obyvateľstva obce. Obyvatelia obce boli vysídľovaní v dvoch vlnách :

1. Prvá vlna sa uskutočnila v roku 1948. Obyvatelia boli vyvázaní do pohraničia, konkrétne okolia Košíc, a mali povolené vziať si so sebou všetok majetok.
2. Druhá vlna sa uskutočnila sa roku 1949. Obyvatelia mali povolené vziať si balík s hmotnosťou 20 kilogramov. Rovnako ako prvá vlna, transport mal smerovať do okolia Košíc, no obyvatelia boli transportovaní do obce Drážov, v okrese Karlové Vary. V obci Drážov sa v dôsledku vyst'ahovania obyvateľstva nemeckého pôvodu nachádzalo množstvo voľných rodinných domov.

Pred výmenou obyvateľstva mala obec Répašská Huta približne 1 200 obyvateľov, po nej už len približne 680 obyvateľov.

V obci Drážov ostalo po odsunoch odhadom 40 % nemeckého obyvateľstva. Napriek prvotnému strachu zo strany imigrantov, koexistencia obyvateľov obce prebiehala bezkonfliktne. Rodiny sa stretávali pri driapaní peria, na občerstvenie prinášali domáce koláče a pri práci bolo zvykom rozprávať rôzne povery o bosorkách.

Mladšia generácia mužov sa zamestnala v štátnych lesoch, staršia generácia v továrňach rôzneho charakteru. Ženy s menšími deťmi zastávali post žien v domácnosti, ženy so staršími deťmi sa zamestnali v porcelánkach Pirkenhammer, Becherovke, Moozeri, pracovali ako kuchárky v kúpeľných hoteloch Karlové Vary, alebo v sklárňach.

Školopovinné deti získavali vzdelanie v českých školách. Štúdium bolo náročné, nakoľko výučba prebiehala odlišným spôsob ako tomu bolo v Maďarsku.

Zloženie jedálneho lístka bolo až na niekoľko výnimiek zhodné s tým z Maďarska. Ženy sa naučili pripravovať od miestnych žien české knedle a bravčové mäso s kapustou a knedľou.

Kontakty s obcou Répašská Huta, ako aj s obyvateľmi vysídlenými v prvej vlne z obce Répašská Huta boli udržiavané. Z obce Drážov do obce Kl'áčno začali obyvatelia slovenského pôvodu odchádzať postupne v rokoch 1952, 1954, 1958. Informácie o opustených domov získali obyvatelia od príbuzných, ktorí odišli na hornú Nitru v prvej vlne vysídlenia z obce Répašská Huta. Pred imigráciou na Slovensko sa dobytok predal. Prvá časť slovenského

obyvateľstva sa usadila v Karlových Varoch natrvalo, druhá časť slovenského obyvateľstva reemigrovala do obce Répašská Huta, tretia časť obyvateľstva slovenského pôvodu emigrovala na Slovensko na základe etnického vedomia. Niektorí obyvatelia sa usadili v obci Kľačno, iní našli nové domovy v Spišskej Novej Vsi alebo v Nálepke. Dokonca sa vyskytli prípady, kedy sa prisťahovalci z Kľačna reemigrovali do obce Répašská Huta.

Nové domovy získali emigranti z Répašskej Huty po repatriácii nemeckých rodín z obce Kľačno. Časť imigrantov nachádzali domy už prázdne, časť ich nadobudla odkúpením od pôvodných obyvateľov, nakoľko aj nemecké obyvateľstvo bolo z obce vysídľované postupne.

Na majetkoch sa imigranti venovali poľnohospodárskej produkcii. Pestovali zemiaky, krmnu repu, fazuľu, mrkvu, rajčiny, petržlen, hrach, postupom času s výstavbou skleníka aj papriku. Z ovocia sa darilo dopestovať jablká, hrušky a slivky.

Konflikty s domácim nemeckým obyvateľstvom neprebíhali, a problémy nenastali ani v komunikácii, nakoľko obe spomínané diaspory ovládali slovenský jazyk.

Vzhľadom ku geografickým podmienkam obce sa muži zamestnali v štátnych lesoch, ženy buď opäť zastali post žien v domácnosti, alebo rovnako ako muži pracovali v štátnych lesoch, kde vysádzali mladé stromčeky, alebo v nábytkárni v Pravenci.

V obci Kľačno bol pôvodný jedálny lístok obohatený o bryndzové halušky, keďže práve v spomínanej obci sa prvý krát imigranti stretli s bryndzou. Na Vianoce sa konzumovali tradične oblátky s medom, kapustová polievka s hubami, zemiakový šalát a pupáčky.

Počas veľkonočných sviatkov sa pripravovali na konzumáciu kapustový zákruták, rezne so šalátom, koláče, neskôr pribudli aj koláče.

Časť imigrantov ešte aj v súčasnosti udržiava kontakt s príbuznými v Maďarskej obci, druhá časť imigrantov už nie, nakoľko najbližší príbuzní umreli a medzi mladšou generáciou a imigrantmi z Kľačna už neexistuje silné príbuzné puto.

6.4 Obyvatelia slovenského pôvodu z Ukrajiny

Rovnako, ako v prípade príslušníkov slovenskej etnicity v maďarskej obci, aj emigrácia obyvateľov slovenského pôvodu žijúcich v obci Sklená Huta dnešnej Ukrajiny bola komplikovaná. Slovenskí obyvatelia obce, so slovenskou štátnou príslušnosťou, na území Slovenska si za hlavný zdroj obživy vybrali poľnohospodárstvo. V blízkosti obce sa nachádzali rozsiahle sady čerešní, hrušiek, jabĺk a sliviek, a tie spolu s lesnými plodmi,

napríklad černicami chodili predávať na trhy. Z hospodárskych zvierat sa chovali kravy, barany, kozy a prasce. Muži boli zamestnaní v lesoch, alebo pracovali ako povozníci. Ženy pracovali v domácnosti a súčasne boli zodpovedné za výchovu detí. V obci sa rozprávalo, *hvarilo*, po slovensky, rovnako deti v škole boli vyučované v slovenčine, neskôr v maďarčine.

V roku 1946 sa uskutočnilo povojnové usporiadanie hraníc, kedy východná časť Slovenska mala pripadnúť, a neskôr aj pripadla Ukrajine. Táto skutočnosť podnietila repatriáciu obyvateľstva obce Sklená Huta. Obyvatelia sa mohli rozhodnúť medzi emigráciou z obce, alebo ostať v obci, a stať sa obyvateľom Ukrajiny. Z obce odchádzali transporty, a týmto spôsobom sa trhali rodiny.

Obyvateľom obce boli v rámci vojnových reparácií k dispozícii nové domovy po repatriantoch v oblastiach južného Slovenska, alebo oblastiach Slovenska po emigrácii obyvateľstva do Nemecka. Na začiatku bola časť obyvateľstva vysídlená do pohraničia, vďaka čomu sa naskytla možnosť emigrácie napríklad do Varnsdorfu alebo Ameriky.

V roku 1947 prišla druhá časť obyvateľstva do Nálepkovala alebo Spišskej Novej Vsi. Muži získali zamestnanie v stavebníctve, alebo pracovali na pľe. Ženy opätovne zastávali miesto žien v domácnosti, deti pomáhali rodičom pri pasení hovädzieho dobytku. Predávanie malín a egrešov prispelo k zlepšeniu ekonomickej podmienok v rodinách. Z východnej časti Slovenska sa niektorí obyvatelia presťahovali na Žitný ostrov. Vzhľadom k nedostatku voľných domov v lokalite, tu žili len dva týždne. Príbuzní žijúci v Nitrianskom Pravne im pomohli pri nájdení nových domovov v obci Kľačno. Nemecké obce nachádzajúce sa do 8 kilometrov od obce Kľačno, konkrétne Vyšehradné, Solka, Malinová, Tužina patriace do ostrova Hauerland, nedisponovali voľnými rodinnými domami, keďže obyvateľov spomínaných obcí nezasiahla repatriácia.

Do obce sa prisťahovali v roku 1949, a dokonca sa niektorí prisťahovalci v obci stretli aj so vzdialenejšími členmi rodiny. Voľné rodinné domy boli prevažne situované na tzv. „hornom konci“ obce. Tu nadobudli nové domovy prisťahovalci z obce Répašská Huta, Sklená Huta, a obce Oravská Jasenica. V danej lokalite žili aj pôvodní obyvatelia. Prisťahovalci zo Sklenej Huty začali hospodáriť na pozemkoch, patriacich ku ich domom. Dopestovali si zemiaky, fazuľu, krmnu kukuricu, tekvicu, burgyňu a repu. Obyvatelia sa dodnes venujú poľnohospodárskej produkcii. Vo fóliovníku si pestujú papriku a rajčiny, z ovocia sa darí čerešňiam a jablkám.

Po reformácií pôvodní obyvatelia obce pracovali na svojich pôvodných majetkoch - roľiach a tu sa venovali poľnohospodárskej produkcií, a ostatná časť obyvateľstva obce to rešpektovala. Postupom času získali aj prisťahovaní obyvatelia pozemky do osobného vlastníctva, na ktorých sa venovali poľnohospodárskej produkcií. Druhá časť obyvateľstva sa venovala chovu hospodárskych zvierat, napríklad kozy a kravy. Muži boli zamestnaní v štátnych lesoch, v komunálnych službách, na stavbách, na píle v obci Pravenec, v tehelni v Nitrianskom Pravne, v kopytkárni, ktorá distribuovala produkty obuvníckej firme Baťa. Ženy zastávali post žien v domácnosti, pracovali doma, venovali sa prácam na poliach. Okolo statku, príležitostne si privyrábali hrabaním sena z lúk alebo sadili mladé stromy.

Deti sa po príchode do obce zoznámili a spriatelili s deťmi z obce, a rovnako pokojné boli aj susedské vzťahy. Komunikácia medzi susedmi prebiehala aktívne, s niektorými menej aktívne, čo je však bežným javom aj v súčasnosti. V dorozumievaní sa problémy nevyskytovali, vo výslovnosti a prízvuku pri výslovnosti slov sa vyskytli mierne nedostatky, no nepovažovalo sa to ako dôvod výsmechu. Niektorí prisťahovalci sa dokonca priučili nemeckým slovám. Časom všetci obyvatelia obce akulturovali. Odrazilo sa to aj v návrhoch členov do zastupiteľstva, ktoré odrážali príjem potencionálneho člena pre obec v zastupiteľstve, a nie etnický pôvod člena. Bohoslužby sa slúžili nemecky, liturgia latinsky. Obyvateľ prisťahovaný zo Sklenej Huty spieval so ženami nemecky počas bohoslužieb, a na Veľkú Noc ho obdarovali maľovanými vajíčkami.

V priebehu pracovných dní a víkendov v období cez rok sa konzumovali rôzne druhy polievok. Oblúbenými boli : fazuľová polievka so zemiakmi a mliekom zatrepaná, ciberej bola hustá polievka pripravovaná z rôznych druhov strukovín a zatrepaná múkou, melencová polievka, tekvicová polievka dyňanka, fazuľová polievka s kapustou a hubami, krúpová polievka, a viac druhov kyslých polievok pripravovaných zo zemiakov, kôpru, fazule. Fazuľa na sladko sa pripravovala zriedka.

Mäso sa upravovalo na prírodný spôsob. Bravčové mäso sa upravovalo údením, konečnými produktmi boli hurky, slanina, klobásu nebolo zvykom vyrábať. Nezriedka sa konzumovali holúbky. Plnený kapustný list obsahoval surovú ryžu zatopenú stopenou slaninou, poprípade masťou z oškvarkov. Z korenín sa pripadalo korenie, soľ, ocot. Odstát sa to nechalo dva až tri dni, holúbky sa konzumovali studené, alebo osmažené so zemiakmi. Z vajec, cibule a slaniny sa pripravovala smaženica, šér bola kaša z pomletého obilia,

pomastená masťou alebo mliekom. Zameška sa podobne ako krupičná kaša varila z kukuričnej múky so smotanou, cukrom, masťou, zameška sa podávala s mliekom.

Maslo s tvarohom sa vyrábali doma. Z neho sa pripravovali rezanky s tvarohom. Do súdkov sa nakladali uhorky, ktoré boli postupom času kvasené. V priebehu zabíjačky sa zvykla na cibuľke smažiť krv zvierat, na cesnaku sa dusila pečeň s mäsom a po udusení sa do toho namáčal domáci chlieb. Maďarský guláš a jedlá z bôbov sa v rodine informátora nepripravovali na konzumáciu.

N vianočnom stole sa nachádzali bobáľky, ktoré boli zhodné chuťovo s pupáčkami s cukrom a medom, kapustová polievka pripravená tzv. „na sucho“ so sušenými hubami. Piekli sa koláče z kysnutého cesta a zakrúcaniky, predstavovali záviný rôznych kombináciách: tvarohovo – lekvárový, jablkovo makový.

Na stole rovnako nechýbalo ovocie, ktoré sa v danom roku urodilo. Najčastejšie to boli slivky, hrušky, sušené jablká a orechy.

Na Veľkú noc sa konzumovala šunka, zvyklo sa zarezať jahňa alebo kozľa, neskôr klobása. Paska bola typicky veľkonočným jedlom. Paska bola okrúhly biely kysnutý koláč, podobný bábovke. Konzumoval sa posvätený na veľkonočnú nedeľu, keď sa priniesol z kostola a bol rozdelený medzi všetkých členov rodiny.

V súčasnosti sa konzumujú rôzne druhy polievok, najčastejšie pripravované sú kapustová polievka a fazuľová polievka na kyslo. Obľúbeným jedlom je hrach na spôsob prívarku.

Vplyvom času a postupného delenia rodín sa nevytvorili podmienky na udržiavanie kontaktov s príbuznými, a aj tí, ktorí mali kontakt na príbuzných, ho postupom času stratili. Časť obyvateľstva, ktorá ostala žiť v obci Sklená Huta sa stala nezvestnou. Uzatváranie manželstiev len medzi obyvateľmi pôvodom zo Sklenej Huty bolo nereálne, nakoľko počet týchto prisťahovalcov bol nízky a objektívne prekážky v uzatváraní manželstiev s členom iných diaspor neexistovali. Staršia generácia prisťahovalcov Sklenej Huty získala manželských partnerov už v Nálepkove. Aj obyvatelia tejto diaspor sa identifikujú ako kresťania – katolíci.

6.5 Obyvatelia slovenského pôvodu z Oravskej Jasenice

V rokoch 1945 – 1947 sa prisťahovali obyvatelia obce Oravská Jasenica do obce Kľačno. Dôvodom príchodu bolo vyhorenie spomínanej oravskej obce. Nové domovy nadobudli po repatriantoch nemeckého pôvodu. Rodinné domy sa pridelovali, neskôr bola ponúknutá možnosť odkúpenia rodinných domov. Približne po 3 – 4 rokoch sa asi polovica obyvateľov vrátila späť do obce Oravská Jasenica. Otec informátorov bol zamestnaný v stolárskej dielni, kde pracoval ako stolár, matka zastávala post ženy v domácnosti, prostredníctvom sezónnych prác získavala finančné prostriedky pre rodinu. Po presťahovaní do obce Kľačno otec získal zamestnanie ako tesár vo firme Vahostav, matka rodiny pracovala v tehelni.

V priebehu pracovných dní a víkendov sa konzumovala fazuľová polievka, zemiakové babky, perky, šúľance, parené buchty, praženica z vajec so žihľavou a galuša, čiže kukuričná kaša poliata slaninou a podávala sa s kyslým mliekom.

Na Vianoce sa konzumovala polievka so sušenými slivkami, hrachová polievka alebo sviatočná kapustnica, pupáky a ryba, ak sa ju podarilo získať. Dnes mladšia generácia prisťahovalcov konzumuje počas sviatkov kapustnicu s hubami, kapor so šalátom, pupáky a koláče.

V priebehu veľkonočných sviatkov sa konzumovala vajcová hrudka, údené mäso, klobása. Vajíčka sa varili v cibulovej šupke a orechov, čím získali hrdzavú farbu. V súčasnosti sa na Veľkú noc konzumuje hus, kačica s knedľou, kura, rezne, a koláče.

Kontakty s rodinnými príslušníkmi sú udržiavané dodnes. Prisťahovalci z Oravy navštevujú každoročne rodinných príslušníkov, ktorí žijú v obci Oravská Jasenica. Aj obyvatelia tejto kultúrnej skupiny sa identifikujú ako kresťania – katolíci.

6.6 ANALÝZA POZNATKOV Z HĽADISKA KOEXISTENCIE OBYVATEĽSTVA V OBDOBÍ OD ROKU 1946 – 2012

V priebehu výskumu uskutočneného v období od januára 2010 do marca 2012 som získala cenné poznatky od informátorov. Ich analýzou a následnou komparáciou som dedukovala nasledovné závery. Sociokultúrne prostredie obce je jedinečné a špecifické. História ho sformovala do súčasnej podoby. Etnická identifikácia obyvateľov obce pri

intralokálnom vymedzení sa diferencuje na obyvateľov nemeckého pôvodu, imigrantov z obcí v Maďarsku a Ukrajiny slovenského pôvodu, obyvateľa bulharského pôvodu, kultúrnej skupiny z Oravy v roku 1946, a imigrantov slovenského pôvodu v 90. rokoch 20. storočia. Pôvodné obyvateľstvo Kľačna tvorila nemecká enkláva, ktorá obec založila, v súčasnosti potomkovia tejto enklávy sú nositeľmi nemeckej kultúrnej identity. Vzhľadom k vyššie uvedeným diasporám a kultúrnej skupine zastupujúcich od roku 1988 v prevažnej miere slovenské etnikum, nemožno nespomenúť aj slovenskú kultúrnu identitu. Pristáhovalcov nespájalo s lokalitou nijaké puto, ako napríklad príslušnosť k nemeckej kultúrnej identite a neboli súčasťou ani sociálnych štruktúr obce. Pocity pôvodného obyvateľstva po príchode diaspor boli zmiešané. Negatívne z toho dôvodu, že imigranti sa nasťahovali do domov repatriantov, v niektorých prípadoch ich nadobudli bez odkúpenia od pôvodného majiteľa. Vzhľadom ku skutočnosti, že pôvodní majitelia domov a pôdy už boli z obce odsunutí, nadobudli ich repatrianti bez odkúpenia. Nezhody sa týkali najmä užívania pôdy, ktorú získali imigranti. V mnohých prípadoch boli pôvodní obyvatelia v príbuzenskom vzťahu k odsunutým obyvateľom, ktorým sa po ich odsune o pôdu starali, a z tohto dôvodu považovali domáci pôdu za svoj majetok. Vyskytli sa aj slovné útoky zo strany imigrantov týkajúce sa etnického pôvodu miestnych obyvateľov. Na druhej strane výskum dokázal aj útoky rovnakého charakteru zo strany miestneho obyvateľstva na imigrantov. Postupom času ako som uviedla vo vyššie uvedených statiach, časť pristáhovalcov emigrovala alebo reemigrovala. Tým sa ustálil počet obyvateľov jednotlivých diaspor a kultúrnej skupiny. Nezhody vyplývajúce z vlastníctva pôdy vyriešila reštitúcia majetku. Nie vždy so súhlasným postojom pôvodných obyvateľov, no rozhodnutie bolo potrebné rešpektovať. Potreba obyvateľstva skvalitnenia sociálno-ekonomických podmienok po druhej svetovej vojne bez rozdielu etnického pôvodu prispela k postupnej a pokojnejšej akulturácii diaspor v obci. Možnosť výberu manželského partnera s etnicky endogamného spoločenstva obce sa ukončila vzhľadom k sezónnym prácam miestneho obyvateľstva pred druhou svetovou vojnou a obdobím repatriácie. Etnický pôvod nebol obštrukciou pri výbere manželského partnera z obce. Aktívne interetnické vzťahy obyvateľstva tvoria sociálnu štruktúru lokálnej society, ktorá je bližšie opísaná v kapitole osem. Napriek vymenovaným kladným faktorom koexistencie obyvateľstva obce je stále prítomné vedomie o etnickej skladbe obyvateľstva. Vysoký počet obyvateľov obce vie mnoho obyvateľov etnicky identifikovať, dokonca jedinci

vyjadrili pocit opisujúci niečo podobné ako „nie spolucítenie“ voči svojej diaspore. To je dôkazom, že proces asimilácie v obci nie je ukončený.

7 SOCIÁLNE SKUPINY

Sociálne skupiny tvoria sociálne prostredie človeka. Skupinová príslušnosť prevádza človeka celým životom, pričom ovplyvňuje jeho myslenie, cítenie, konanie napriek tomu, že si to neuvedomuje a je v danej chvíli sám v priestore. Najrozličnejšie sociálne skupiny nájdeme v každej spoločnosti. V sociálnych skupinách sa združujú jej príslušníci, a ktoré tak utvárajú makroštruktúru a mikroštruktúru sociálneho systému. Z tohto hľadiska sú aj sociálne skupiny delené do dvoch základných kategórií. Kritériom delenia je počet členov skupiny. Takto vyčleňujeme skupiny:

1. Malé sociálne skupiny (nazývané tiež psychologické)
2. Veľké sociálne skupiny (spoločenské organizácie)⁴⁸

7.1 Veľké sociálne skupiny

Veľké skupiny tvorí vysoký počet členov, ktorí sa navzájom všetci nepoznajú, nie sú všetci spolu v priamom kontakte, nemôžu spolu všetci priamo komunikovať. Členov veľkých skupín spájajú spoločné normy, podobnosť záujmov, názory, spoločný pôvod, miesto pobytu, spoločný cieľ a podobne. Ide napríklad o združenia, odborové a stavovské organizácie.⁴⁹

Pre potreby diplomovej práce je dôležitejšie komplexne charakterizovať malé sociálne skupiny. Mojm cieľom bolo nájsť v obci výhradne malé sociálne skupiny, kde prebieha bližšia interakcií členov a je možnosť odhaliť vplyv etnickej identifikácie členov. Z tohto dôvodu budú malé sociálne skupiny podrobne charakterizované v nasledujúcich podkapitolách.

7.2 Malé sociálne skupiny

V literatúre sú malé sociálne skupiny rôzne definované. Najvšeobecnejšie, no nie dostatočne je vymedzenie malej skupiny počtom členov : malú skupinu tvoria minimálne dvaja a maximálne 30 – 45 členov.⁵⁰

D.Krech, R.S.Crutchfield a E.L.Ballachay definujú malú skupinu (v ich označení skupinu psychologickú) ako „súhrn dvoch alebo viacerých osôb, ktorú sú spojené vzájomnými

⁴⁸ ORAVCOVÁ, J. Sociálna psychológia, s. 215.

⁴⁹ Tamže, s. 215.

⁵⁰ Tamže, s. 216

psychickými väzbami, majú spoločnú ideológiu (názory, hodnoty, normy) a vo svojej roli sú od seba vzájomne závislí (správanie jedného člena ovplyvňuje správanie každého iného člena).“⁵¹

„Viacerí autori (E.M. Shaw, J.E. Mc Granth, J. Sczepanski, S. Tyson a iní) považujú za základný znak malej skupiny interakciu medzi členmi v zmysle vzájomného pôsobenia a vzájomnej závislosti členov.“⁵²

„M. C. Sherif (podľa Tyson, 1997, s. 51) hovorí že : „Skupina je sociálnou jednotkou, ktorá sa skladá z určitého počtu jedincov, ktorí sú vo vzájomnom vo viac či menej určenom postavení a rolách a ktorá má svoju vlastnú sústavu noriem a hodnôt, ktorá riadi správanie jednotlivých členov prinajmenšom v záležitostiach týkajúcich sa skupiny.“⁵³

Ku označeniu skupiny ľudí ako sociálnou skupinou, zväzky medzi členmi nemôžu byť len náhodné, nestačí ak sa členovia na seba v niečom podobajú, alebo ich cieľ je v tej chvíli spoločný. Z tohto hľadiska nie je skupinou dav na štadióne, alebo cestujúci vo vlaku.⁵⁴

7.2.1 Vznik malých skupín

Malá sociálna skupina môže **vzniknúť** spontánne na základe potrieb, môže byť vytvorená zvonka na základe záujmu spoločnosti alebo zo záujmu viacerých jednotlivcov. Ani jedna skupina z malých nie je statická, počas svojej existencie prechádza určitými štádiami vývinu, učí sa na základe svojich omylov a úspechov.⁵⁵

Výberom členov podľa určitých kritérií vznikajú malé formálne skupiny (veku , vzdelania a podobne). V priebehu sociálnej interakcie na základe vzájomných sympatií, príležitosti a spoločných záujmov vznikajú malé neformálne skupiny.⁵⁶

„Podľa W. Schutza (in Tyson 1997) ľudia vytvárajú skupiny, aby si ich prostredníctvom uspokojili tri základné potreby:

- potrebu spolupatričnosti, to je potrebu niekam patriť, byť príslušníkom spoločenstva ľudí. Prejavuje sa v potrebe byť akceptovaný a akceptovať iných,

⁵¹ ORAVCOVÁ, J. Sociálna psychológia, s. 216

⁵² Tamže, s. 216

⁵³ Tamže, s. 216

⁵⁴ Tamže, s. 216

⁵⁵ Tamže, s. 219 – 220.

⁵⁶ FLEŠKOVÁ, M. Sociálna psychológia, s. 197

- potrebu vedenia (riadenia), ktoré má dve podoby : viesť (vodcovstvo) byť vedený (poslušnosť),
- potrebu citového vzťahu, teda potrebu milovať a byť milovaný.⁵⁷

7.2.2 Klasifikácia malých skupín

Malé skupiny sú triedené podľa nasledovných kritérií:

1.Podľa významnosti pre človeka a miery intimity vzťahov medzi členmi:

- primárne : (Vyznačujú sa intímnymi vzťahmi členov. Uspokojujú najmä citové potreby človeka, majú na neho osobitne silný vplyv. Sú to prvé skupiny, ktorých členom sa jedinec stáva, predovšetkým je to jeho rodina).
- sekundárne : (Sú upokojené niektoré potreby človeka- potreba úspechu, sebarozvoja, uznania, záujmy človeka. Ich vplyv je významný, no nie až tak prenikavý- kluby, športové organizácie, záujmové skupiny, dámske priateľské krúžky).⁵⁸

2.Podľa pevnosti pravidiel alebo charakteru vzniku skupiny na :

- formálne : (Skupiny organizované, vytvárané niekým zvonku za účelom plnenia stanovených cieľov. Štruktúra vzťahov je tu vymedzená určitým poriadkom. Organizáciu skupiny a jej náplň činností určujú formálne pravidlá, presne predpísané a vopred ustanovené. Vo vnútri skupiny sa isto vytvárajú aj vzťahy neformálne. Formálne skupiny sú vytvárané účelovo, sú súčasťou spoločenských organizácií, nositeľmi jej cieľov, ako napríklad školská trieda, pracovná skupiny).
- neformálne : (Vznikajú na základe osobných a prirodzených vzťahov, vznikajú spontánne, z prirodzeného záujmu ich členov. Štruktúra skupiny sa vytvára postupne a závislí od vlastností, popularity členov a autority Členov skupiny takmer výlučne spájajú emocionálne vzťahy, sociálne potreby- záujmové skupiny, spoločné záujmy a podobne).

3. Podľa príslušnosti ku skupine :

- členské (Jednotlivec patrí do skupiny , je jej členom).

⁵⁷ ORAVCOVÁ, J. Sociálna psychológia, s. 218

⁵⁸ Tamže, s. 217

- referenčné (jednotlivec nie je členom skupiny, ale chcel by ním byť, skupiny je pre neho prítiažlivá a súčasne mu slúži ako kritérium jeho vlastného správania).⁵⁹

7.2.3 Znaký malej sociálnej skupiny

Ku označeniu skupiny ľudí ako sociálnou skupinou, zväzky medzi členmi nemôžu byť len náhodné, nestačí ak sa členovia na seba v niečom podobajú, alebo ich cieľ je v tej chvíli spoločný. Z tohto hľadiska nie je skupinou dav na štadióne, alebo cestujúci vo vlaku.⁶⁰

Znaký malej sociálnej skupiny :

1. Interakcia- členovia skupiny sa vzájomne osobne poznajú, prebieha medzi nimi bezprostredná, priama komunikácia (komunikácia „tvárou v tvár“), ovplyvňujú sa, sú spojení vzájomnými väzbami, pôsobia na seba, podliehajú skupinovému tlaku.
2. Spoločné ciele- členovia skupiny vďaka svojej činnosti smerujú k tomu istému cieľu, pričom často prostredníctvom dosahovania spoločného cieľa uspokojujú aj svoje individuálne ciele.
3. Spoločné hodnoty a normy správania- členovia skupiny rešpektujú určitý hodnotový systém a systém noriem (pravidiel), ktoré usmerňujú ich správanie v záležitostiach, ktoré sú dôležité pre skupinu, dodržiavajú skupinovú disciplínu.
4. Vedomie súdržnosti a spolupatričnosti- členovia skupiny majú vedomie „my“. Je to vedomie, že patria do skupiny, patria k sebe, sú od seba závislí pri dosahovaní cieľov a uspokojovaní individuálnych potrieb.
5. Štruktúra- vzájomné vzťahy členov sú poprepájané v zmysle vymedzenia pozícií, rolí, statusu jednotlivých členov skupiny, ich vzájomné vzťahy tvoria organizovaný integrovaný systém.
6. Autonómia- skupina predstavuje samostatný celok. Je odlišný, oddelený od iných skupín a do určitej miery nezávislý, samostatne fungujúci.⁶¹

⁵⁹ Tamže, s. 218.

⁶⁰ Tamže, s. 216.

⁶¹ Tamže, s. 217.

7.2.4 Ciele a normy malej skupiny

V neformálnych skupinách sú ciele často vyjadrené v dôvodoch ich vzniku a vyplývajú z individuálnych cieľov jej jednotlivých členov, rovnako aj vo funkciách skupiny.

Vo formálnych skupinách je veľa krát náročné získať všetkých členov pre plnenie cieľov skupiny. Dosiachnutie stotožnenia sa jednotlivcov so skupinovými cieľmi je úlohou vedúceho skupiny. Musí vedieť presvedčiť a motivovať členov skupiny tak, aby ciele inštitúcie, zriaďovateľa skupiny premietnuté do cieľov skupiny prijali ako svoje vlastné ciele. Každá formálna skupina má okrem zvonku stanovených cieľov aj neformálne ciele. Premietajú sa v nich individuálne ciele jednotlivých členov, či už v pozitívnom alebo negatívnom zmysle.⁶²

„Podľa T. Kollárika sa v skupine vytvára systém výdaja energie v dvoch smeroch : energia vydaná na udržanie skupiny a jej príťažlivosti pre členov a energia vydaná na dosahovanie cieľov skupiny.“⁶³

Skupinové normy predstavujú zákony skupiny, za ktorých porušenie je člen skupiny sankcionovaný. Formálne normy majú skupiny vopred určené. Vo formálnych skupinách sú pevné, nemenné a spojené sú predovšetkým so základnou činnosťou skupiny.

Formálne normy spravidla mávajú určené aj neformálne skupiny. Často sú takéto normy v neformálnych skupinách „nepísanými“ zákonmi skupiny a je potrebné ich dodržiavať.⁶⁴

Každá skupiny si vytvára okrem formálne stanovených noriem aj systém vlastných, vnútorných, neformálnych noriem. Sú tým početnejšie a tým významnejšie, čím menej je činnosť skupiny presne stanovená, určená a štruktúrovaná. Neformálne normy sa najčastejšie dotýkajú pravidiel sociálnej interakcie medzi členmi ako napríklad správanie, komunikácia. Neformálne normy skupiny kopírujú neraz všeobecné sociálne normy sociálneho kontaktu spoločnosti. Samozrejme tie, ktoré v danej spoločnosti –respektíve komunite platia (pravidlá neslušného, ale aj slušného správania).⁶⁵

Skupina vyvíja na svojich členov silný tlak na dodržiavanie a rešpektovanie noriem, žiada, aby boli konformní. Poznať neformálne normy je veľmi dôležité pre vedúceho skupiny.

⁶² Tamže, s. 222.

⁶³ FLEŠKOVÁ, M. Sociálna psychológia, s. 200.

⁶⁴ ORAVCOVÁ, J. Sociálna psychológia, s. 222 – 223.

⁶⁵ Tamže, s. 223.

Tie normy bývajú vplyvnejšie ako formálne normy a výrazne ovplyvňujú správanie členov skupiny, ktoré sa môže javiť na prvý pohľad ako nepochopiteľné. Jedna z najsilnejších noriem býva „držme spolu“ vyjadrujúca nutnosť lojality, solidarity s celkom. Tieto normy sa nemusia zhodovať s cieľmi skupiny. Naopak „môžu tlakom na konformitu viesť k zdanlivo nelogickému, cieľu odporujúcemu správaniu.“⁶⁶

7.2.5 Štruktúra malej skupiny

Pod pojmom štruktúra skupiny sa rozumie vnútornú organizáciu skupiny, usporiadanie pozícií jednotlivých členov a skladbu vzťahov medzi nimi odzrkadľujúce hierarchické usporiadanie, stupienkovú štruktúru skupiny, pejoratívne nazývanú „d'obací“ poriadok. Štruktúra skupiny je daná tromi vzájomne spojenými prvkami, vzťahujúcimi sa na každého člena skupiny, a to pozíciou, rolou a statusom.⁶⁷

Skupinová pozícia označuje miesto, ktoré jednotlivec v skupine zaujíma a jeho postavenie vo vzťahu k ostatným členom skupiny v zmysle nadriadenosti, podriadenosti alebo rovnocennosti, vyjadruje jeho funkciu v skupine.⁶⁸

Status charakterizuje trvalejšie miesto v skupine spojený s kultúrne špecifickými spoločenskými charakteristikami jednotlivca. Rozdelenie pozícií vypovedá o skupine o rozdelení moci v skupine a o tom, akým spôsobom, sú jednotliví členovia prijímaní, hodnotení. Pozícia jednotlivca v skupine je určovaná predovšetkým :

- mierou sociálnej príťažlivosti
- mierou prestíže (osobnej moci)
- spôsobom jeho sebaapresadzovania pri začlenení sa do skupiny (a sebarealizáciou)
- jeho podielom na dosahovaní skupinových cieľov⁶⁹

„ Podľa m. Nakonečného (1999) je pozícia jednotlivca v skupine daná dvomi základnými parametrami : jeho sociálnou príťažlivosťou a jeho osobnou prestížou (mocou).“⁷⁰

⁶⁶ Tamže, s. 222.

⁶⁷ Tamže, s. 224.

⁶⁸ Tamže, s. 224.

⁶⁹ Tamže, s. 224.

⁷⁰ Tamže, s. 225.

Pojmom skupinová rola sa definujú vzorce správania, ktoré používa jednotlivec v rámci malej sociálnej skupiny, najmä v priebehu činnosti skupiny týkajúce jej cieľov. Obsah skupinových rolí vyplýva z potrieb fungovania skupiny, súvisí s činnosťou skupiny, splňaním úloh a zachovávaním jej existencie. Všeobecne platí, že sociálna rola je očakávané správanie, platí to aj pre skupiny. Rola je označenie správania, ktoré ostatní členovia a aj ľudia mimo nej, avšak vo vzťahu ku skupine, očakávajú od jednotlivca v danej skupinovej pozícii. Formálne roly existujú v malých skupinách a sú dané oficiálnym postavením členov skupiny napríklad rola vedúce a podriadeného. Tieto roly sú pre fungovanie skupiny dôležité, ale významné sú špecificky skupinové roly, ktoré sa diferencujú v priebehu činnosti skupiny a ktorých výkon môže byť kľúčový pre dosahovanie cieľov skupiny.⁷¹

7.2.6 Dynamika malej sociálnej skupiny

Pojem skupinová dynamika označuje všetko dianie v skupine. Dynamika je opisovaná prostredníctvom prvkov skupinovej dynamiky, ku ktorým radíme skupinovú štruktúru (pozícia, rola, status), kohéziu (súdržnosť) a tenziu (napätie), skupinové ciele, normy, komunikáciu v skupine, utváranie podskupín a vedenie skupiny.⁷² Kohéziu možno definovať ako dostredivú silu v skupine. Určitá miera súdržnosti je potrebná pre dosiahnutie skupinových cieľov. Súdržnosť sa stupňuje, ak má skupina jasné ciele, ktoré sú cieľmi jej členov, ak sa členovia navzájom akceptujú, majú podobné hodnotové rebríčky, názory a zmysľovanie. Čím je skupina kohéznejšia, tým sú jej členovia voči sebe otvorenejší, komunikácia jasnejšia a skupina stabilnejšia. Miera kohézie skupiny je závislá od štýlu vedenia skupiny. Zvyčajne vedenie, ktoré zapája členov skupiny do rozhodovacieho procesu, kohéziu zvyšuje.⁷³

7.2.7 Význam malých sociálnych skupín

Základnou funkciou malej skupiny to, že jednotlivcovi umožňuje uspokojovať mnohé, zväčša sociálne, ale aj biologické potreby. Pre človeka je sociálna skupina miestom učenia,

⁷¹ Tamže, s. 226- 227.

⁷² Tamže, s. 223.

⁷³ Tamže, s. 228.

získavania skúseností, osvojovania si základných, pre život nevyhnutných vedomostí, návykov, zručností a iných dimenzií osobnosti.⁷⁴

„Stručne možno charakterizovať význam malých skupín v živote jednotlivca :

- sú prostriedkom pôsobenia makroštruktúry sociálneho systému,
- majú významný formatívny vplyv na mnohé osobnostné dimenzie(osobnostné vlastnosti, motivačné prvky, hodnotové rebríčky, aspiračnú úroveň, individuálnu výkonnosť a podobne),
- sú miestom uspokojenia mnohých dôležitých (najmä sociálnych) potrieb človeka (potreby akceptácie, uznania, spolupatričnosti, seberealizácie a podobne),
- sú miestom emocionálnej skúsenosti, formovania a utvárania vzorcov vzťahov k iným ľuďom a vzorcov správania v najrôznejších sociálnych situáciách,
- majú normatívnu a porovnávaciu funkciu (poskytujú mu referenčný rámec pre hodnotenie seba, sveta, iných ľudí),
- poskytujú jednotlivcovi sociálne zrkadlo, kedy na základe obrazu poskytovaného inými hodnotí a poníma seba samého, reguluje svoje prejavy a správanie.⁷⁵

7.3 Charakteristika malých sociálnych skupín v obci Kľačno

7.3.1 Futbalový klub

Futbalový klub obce Kľačno vznikol v 20. rokoch 19.storočia. Bol jedným z prvých futbalových mužstiev na hornej Nitre. Ako jediný klub pôsobiaci v obci s počtom členov 65 sa radí k veľkým sociálnym skupinám, no vzhľadom k počtu obyvateľov obce a aktívneho prístupu členov klubu, splnil klub podmienku výberu, ktorou je interakcia členov. Normy obmedzujúce prijatie nového člena nie sú stanovené. Futbalový klub je formálna skupina patriaca do oblasti futbalového zväzu Prievidza.

Financovanie skupiny zabezpečuje obecný úrad obce Kľačno v spolupráci so sponzormi, časť finančných nákladov z výberu vstupného na športové stretnutia a členských príspevkov.

⁷⁴ Tamže, s. 218.

⁷⁵ Tamže s. 219.

V súčasnosti skupina organizuje futbalové turnaje so sprievodným spoločenským programom aj pre lokálnu societu.

7.3.2 Lyžiarsky klub

Vznik skupiny je datovaný prelomom rokov 1989 – 1990. Pred týmto dátumom bol súčasťou telovýchovy obce. S počtom členov 23 sa radí k malým sociálnym skupinám, z hľadiska klasifikácie malých skupín patrí k sekundárnym sociálnym skupinám. Skupina je registrovaná na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu. A jej činnosť podlieha formálnym stanovám skupiny, čím spĺňa charakter formálnej skupiny. Nie sú stanovené normy obmedzujúce prijatie nového člena.

Financovanie skupiny prebieha zo ziskov z prevádzkovania vlekov, výberom členských príspevkov.

K podujatiam organizovanými skupinou patria obecné preteky, maškarný karneval, zájazdy do iných lyžiarskych stredísk na konci lyžiarskej sezóny, a škôlka lyžovania pre najmenších.

7.3.3 Tenisový klub

Klub vznikol v roku 1999 z iniciatívy obyvateľov obce a záujmu aktívne sa venovať menovanému športu. Klub má 15 – 25 členov, no v súčasnosti ich počet mierne klesá vzhľadom k získavaniu pracovných pozícií obyvateľov v zahraničí. Normy obmedzujúce prijatie nového člena nie sú stanovené. Vzhľadom k počtu členov sa skupina radí k malým sociálnym skupinám, je oficiálne registrovaným členom Národného športového zväzu, čím sa radí k formálnym skupinám. Skupina má vlastné stanovy, ktoré sa budú v najbližšom období meniť, nakoľko sa k tenisovému klubu pripojí aj hokejový klub. Kluby budú zdieľať spoločné priestory. Z hľadiska klasifikácia sa skupina klasifikuje ako sekundárna skupina.

Financovanie skupiny bolo zabezpečené v spolupráci v obecným úradom, na začiatku časť financií bola získaná z vlastných finančných zdrojov. Členský príspevok nebol zavedený.

K podujatiam organizovanými skupinou sa radia maškarný ples pre deti, tenisové turnaje, a v posledných rokoch aj hokejové turnaje.

7.3.4 Klub dôchodcov

Spoločenská organizácia Klub dôchodcov vznikla spontánne v roku 1997, z iniciatívy a potrieb dôchodcov obce Kľačno. Organizácia má v súčasnosti 36 členov. Radí sa k malej sociálnej skupine, z hľadiska klasifikácie malých sociálnych skupín a ich významnosti patrí k sekundárnym sociálnym skupinám, z hľadiska charakteru k formálnym sociálnym skupinám, nakoľko je členom Jednoty dôchodcov Slovenska.

Finančné zdroje pre riadenie organizácia získava prostredníctvom jednorazového ročného výberu členského príspevku, ako aj od obce Kľačno. Obec okrem peňažného príspevku poskytla bezplatne priestory pre stretnutia klubu dôchodcov.

K podujatia organizovaným klubom dôchodcov sa radí Výstavka ručných prác, Mesiac k úcty starším, Plody jesene, Posedenie pri guláši, Posedenie pri stromčeku, brigády pri pomníku, čistenie koryta rieky Nitra.

7.3.5 Únia žien

Ženská mimovládna organizácia Únie žien obce Kľačno bola založená v roku 2007. S počtom členiek 32 sa radí k malým sociálnym skupinám, z hľadiska klasifikácie malých sociálnych skupín sa klasifikuje ako sekundárna sociálna skupina. Únia žien obce Kľačno sa radí k formálnym sociálnym skupinám, keďže je súčasťou krajskej organizácie Trenčín, a jej činnosť podlieha stanovám Únii žien Slovenska.

Finančné zdroje pre riadenie organizácie získavajú členky z obecného úradu, výberom jednorazového členského príspevku, výberom dobrovoľného vstupného na podujatiach organizovanými skupinou. Obec Kľačno poskytuje bezplatné priestory na pravidelné stretnutia členiek únie žien.

K podujatiam organizovaným skupinou patria rozlúčka so starým rokom, víťanie nového roku, fašiangy, detský karneval, turistické výstupy, aktivity spojené s družobnou činnosťou obce Olšany – Klášterec v Českej republike, Deň matiek, Opekanie pri horárni, týždeň darov Zeme, divadlo, Zmenáreň, Príchod Mikuláša, Adventný koncert. Ako súčasť spolupráce s členmi ďalších organizácií pôsobiacich v obci sa organizuje čistenie koryta rieky Nitra a Tmavého potoka.

7.3.6 Zväz invalidov

Spoločenská organizácia vznikla v roku 2004. Podmienkou jej vzniku bolo získanie dostatočného počtu členov. V súčasnosti má skupina 27 členov, čím sa radí k malým sociálnym skupinám. Z hľadiska klasifikácie je sekundárnou skupinou. Zväz je registrovaným členom Slovenského zväzu zdravotne postihnutých, jeho činnosť podlieha stanovám Slovenského zväzu zdravotne postihnutých, čím sa radí k formálnym skupinám. Podmienkou pre prijatie nového člena nie je zdravotné postihnutie, členmi môžu byť aj príbuzní a blízky rodinní príslušníci zdravotne postihnutého. Tí však uhrádzajú vyššie členské príspevky pre získanie možnosti čerpania výhod.

Financovanie skupiny je zabezpečené prostredníctvom členských príspevkov, sponzorov a v neposlednom rade aj obecným úradom.

Skupina sa podieľa na spoluorganizovaní viacerých spoločenských podujatí.

7.3.8 Spevácka skupina Neutrataler

Spevácka skupina Neutrataler. vznikla v roku 1996. V súčasnosti je do skupiny prihlásených 18- 20 členov, prostredníctvom ktorých sa skupina radí k malým sociálnym skupinám, z hľadiska klasifikácie sa klasifikuje ako sekundárna skupina.. Z hľadiska charakteru sa radí skupina ku formálnym skupinám. Členstvo v skupine je dobrovoľné.

Financovanie skupiny zabezpečuje Ministerstvo vnútra Nemeckej spolkovej republiky, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky prostredníctvom účelovo viazaných finančných zdrojov. Časť nákladov spojených s činnosťou speváckej skupiny je hradená z jednorazových ročných členských príspevkov.

8 SOCIÁLNA DIFERENCIOVANOSŤ LOKÁLNEJ SOCIETY

Informácie uvedené v kapitole sú analýzou poznatkov získaných kombináciou dotazníkového prieskumu a pološtandardizovaného rozhovoru s hlavnými predstaviteľmi malých sociálnych skupín. Cieľom dotazníka bolo identifikovať vplyv etnickej štruktúry obyvateľstva na sociálnu štruktúru obyvateľstva obce, a paralelne nadobudnúť poznatky o dynamike malých sociálnych skupín v obci. Dotazníkový prieskum bol uskutočnený v období od januára 2012 do apríla 2012 a zúčastnilo sa ho 43 respondentov.⁷⁶ V nasledovných podkapitolách kompletne analyzujem poznatky z pohľadu jednotlivých malých sociálnych skupín v obci.

8.1 Dynamika futbalového klubu

Vznikol na základe uspokojenia potreby aktívneho fyzického vyžitia. Desiati respondenti sa zhodli na skupinových cieľoch, ktorými sú možnosť hrať futbal priamo v obci, udržanie družstva v tabuľke skupiny, získavať finančné zdroje potrebné pre riadenie skupiny, zlepšovanie kvality hráčov. Z individuálnych cieľov pre členstvo v skupine boli najčastejšie uvádzanými dôvodmi, dobrý kolektív v mužstve, možnosť venovať sa futbalu ako záľube, a tým žiť aktívnym životným štýlom. Vo všetkých prípadoch bola vyjadrená podpora pre členstvo z domáceho prostredia.

Od štruktúry skupiny sa odvíjajú skupinové pozície a skupinové roly. Štruktúru skupiny tvorí predseda futbalového klubu, výbor, pokladníčka, tréner prvého mužstva, a tréner druhého mužstva – žiakov a ostatní členovia skupiny – futbalisti. Skupinová pozícia predsedu je charakterizovaná zodpovednosťou za koordinovanú činnosť klubu a riešenie individuálnych problémov člena klubu, a účasťou na okresných zasadnutiach futbalového zväzu. Skupinová rola predsedu skupiny si vyžaduje reprezentovanie skupiny a zabezpečenie bezproblémovej organizácie skupiny. Výbor skupiny má spolu s predsedom za úlohu rozhodovanie spojené s činnosťou skupiny. Pokladníčka je zodpovedá za vedenie účtovnej dokumentácie. Ostatní členovia skupiny sú hierarchicky nediferencovaní. Dĺžka trvania funkčného obdobia nie je

⁷⁶ Vid' : Príloha 1

presne určená, v prípade vyjadrenia potreby zmeny vo vedení sa uskutoční zasadnutie výboru s predsedom, na ktorom sa zvolí nový predseda a nový výbor skupiny.

Členovia futbalového klubu sa stretávajú počas sezóny dva krát týždenne na tréningoch a jeden krát na futbalových stretnutiach. Futbalové stretnutia sa uskutočňujú na futbalovom ihrisku, podobne aj tréningy, ktoré bývajú v prípade zlého počasia presunuté do telocvične základnej školy v obci. Mimo sezóny stretnutia konajú dva krát týždenne na tréningoch. Stretnutia výboru sa konajú podľa potreby. Pravidelné stretnutia členov klubu, vynakladanie úsilia pre splnenie skupinových cieľov, skutočnosť individuálnych cieľov členov, organizovanie futbalových turnajov, dobrá komunikácia vo vzťahu futbalista - tréner, tréner – členovia výboru, a členov výboru medzi sebou. Všetky menované faktory svedčia o kohézii skupiny, a tým aj dynamike skupiny. V prípade porušenia stanov futbalového zväzu je hráčovi udelená sankcia, v podobe finančnej pokuty, alebo zákazom účasti na stanovený počet futbalových stretnutí.

Z desiatich respondentov futbalového klubu štyria vyjadrili svoju etnickú identifikáciu ako nemeckú, pričom v dvoch prípadoch bol etnický pôvod rodičov označený ako nemecký, v jednom prípade ako slovenský etnický pôvod, a v jednom prípade bol etnický pôvod oboch rodičov označený ako slovenský a nemecký. Traja respondenti sa etnicky identifikovali ako príslušníci slovenského etnika, pričom vo všetkých troch prípadoch bol etnický pôvod oboch rodičov označený ako slovenský. Rovnako jeden respondent sa etnicky identifikoval ako obyvateľ majúci nemecký a bulharský pôvod, etnický pôvod jedného rodiča bola označený za nemecký, druhého rodiča ako bulharský. Jeden respondent sa etnicky identifikoval ku nemeckému a slovenskému pôvodu, no zaujímavosťou je označenie etnického pôvodu rodičov za slovenský.

8.2 Dynamika lyžiarskeho klubu

Klub vznikol z potreby obyvateľstva obce aktívne tráviť voľný čas. Jeho cieľom bolo ponúknuť obyvateľstvu obce ďalšiu možnosť športového vyžitia a súčasne ponúknuť služby spojené s organizáciou skupiny. Ako individuálne ciele jednotlivcov pre členstvo v skupine boli najčastejšie uvádzanými odpoveďami oddych a útek od každodenných povinností, možnosť športovania, rodinné zázemie, radosť z pohybu.

Prostredníctvom skupinových rolí a pozícií sa klasifikuje štruktúra skupiny. V menovanej skupine je rola predsedu, podpredsedu a pokladníka. Skupinová rola predsedu je charakterizovaná organizovaním skupiny a činnosťami súvisiacimi s riadením skupiny. Skupinová pozícia predsedu skupiny si vyžaduje predovšetkým koordinovanú činnosť skupiny a vytváranie vhodných lyžiarskych podmienok, ako je udržiavanie svahu prostredníctvom organizovaných brigád. Skupinová rola podpredsedu je spoluorganizovať činnosť skupiny a v prípade potreby zastúpiť predsedu skupiny. Skupinová rola pokladníka si vyžaduje vedenie účtovnej dokumentácie. Druhá časť členov je hierarchicky nediferencovaná.

Stretnutie členov skupiny sa uskutočňuje dva krát ročne – pred sezónou a po jej ukončení. Miestom stretnutí je spoločenská miestnosť v bývalej základnej škole v obci, ktorú ponúkla obec viacerým skupinám ako miesto stretnutí. Na vedení lyžiarskeho klubu sa podieľajú výhradne jeho členovia. Sankcie nebolo potrebné nikdy udeľovať. Podmienky uloženia sankcií sú uvedené v stanovách klubu. K úlohám predstaviteľov klubu patrí najmä organizácia klubu. Na príprave svahu a zariadení na sezónu a po jej ukončení sa podieľajú všetci členovia klubu.

Zo siedmych členov lyžiarskeho klubu sa štyria respondenti etnicky identifikovali za príslušníkov slovenského etnika. V troch prípadoch mali obaja rodičia slovenský pôvod, jeden označil etnický pôvod jedného z rodičov za nemecký, etnický pôvod druhého rodiča bol slovenský. Traja respondenti sa etnicky identifikovali ako obyvatelia nemeckého pôvodu. Z nich dva označili etnický pôvod oboch rodičov za nemecký, jeden označil etnický pôvod oboch rodičov za slovenský.

8.3 Dynamika tenisového klubu

Vznikol z potreby aktívneho športového diania v obci so zameraním na tenis. Jeho cieľom bolo poskytnúť priestory a vybavenie pre splnenie potreby, podieľať sa na spoločenskom dianí v obci, a súčasne priviesť k športu aj mladšie generácie obyvateľov obce. Ako individuálne ciele pre členstvo v skupine boli najčastejšie odpovede spojené s potrebou športovania.

Štruktúra skupina sa odvíja od skupinových rolí a skupinových pozícií výboru. Skupinová rola predsedu skupiny je v organizovaní stretnutí členov skupiny, zadeľovaní úloh

medzi členov. Skupinová pozícia predsedu skupiny je charakterizovaná bezproblémovým zabezpečením organizácie skupiny. Štruktúru skupiny dotvárajú tajomník a pokladník. Rola tajomníka je viac formálna - rovnako ako jeho pozícia, no vyžaduje sa jeho účasť na zasadnutiach výboru. Skupinová rola pokladníka je charakterizovaná vedením účtovnej dokumentácie. Výbor skupiny sa stretával raz mesačne, členovia využívali možnosť športovania v skupine približne raz týždenne. Na činnosti klubu sa podieľali takmer výhradne len jeho členovia. Sankcie neboli nikdy udelené, rovnako ako vo väčšine skupín, no neformálnou normou skupiny bolo správne zaobchádzanie s majetkom tenisového klubu. Členovia skupiny spolu s výborom mali za úlohu organizovať brigády v priebehu sezóny, po jej ukončení upravili športový areál na ľadovú plochu, ktorá bola k dispozícii obyvateľom obce. Dynamika skupiny v súčasnosti nie je na vysokej úrovni, no k vzhľadom k nedávnomu odovzdaniu skupiny novému výboru sa očakáva jej zvýšenie.

Vzhľadom k prebiehajúcim zmenám v organizáciách a štruktúre skupiny som získala dotazník od troch respondentov. Dvaja sa etnicky identifikovali ako príslušníci slovenského pôvodu. Jeden z nich označil etnický pôvod rodičov za slovenský, druhý nemecký. Tretí respondent sa etnicky identifikoval za obyvateľa nemeckého pôvodu.

8.4 Dynamika klub dôchodcov

Klub dôchodcov obce Kľačno vznikol na základe potreby spolupatričnosti obyvateľov v dôchodkovom veku. Jeho cieľom je združovať skupinu obyvateľov, podieľať, alebo priamo vytvárať kultúrne a spoločenské podujatia, a to nie len pre členov klubu, ale aj lokálnej society a tým udržiavať členov klubu aktívnych. Z celkového počtu jedenásť vrátených dotazníkov členov klubu dôchodcov jednoznačne vyplynuli individuálne ciele pre členstvo v klube. Sú nimi potreba združovať sa s obyvateľmi dôchodkového veku obce, udržať sa čo najdlhšie aktívny v spolupráci s ďalšími členmi, možnosť komunikácie s členmi. Uvedený záver podkladám citáciami odpovedí : *„Aby som nebola sama. Sme si seberovní. Po psychickej stránke to pomáha.“*

Stretnutia členov sa uskutočňujú tri krát týždenne, raz mesačne sa stretnutia zúčastňujú všetci členovia klubu dôchodcov. Miestom stretnutí je spoločenská miestnosť vo vlastníctve obce. Obec túto miestnosť ponúkla ako miesto stretnutí všetkých spoločenských organizácií

v obci. Skutočnosť, že členovia sa aktívne podieľajú na spoluorganizovaní spoločenských a kultúrnych podujatí v obci, je výsledkom vzájomnej komunikácie medzi členmi klubu dôchodcov, ale aj členmi iných organizácií a skupín v obci. Organizovanie podujatí výhradne členmi klubu dôchodcov je výsledkom kohézie a presným zadefinovaním skupinových cieľov. V procese organizovania podujatia sa čiastkové úlohy zadelia medzi členov, kde každý člen si dobrovoľne volí jednu úlohu z pomedzi všetkých úloh. Tento proces je neformálnou normou skupiny. Na činnosti klubu sa podieľajú len členovia. Odpovede na otázku číslo sedem v dotazníku zisťujúcu sankcie pri porušení noriem klubu zneli nasledovne : „ *Nie sú nijaké sankcie*“ *My žiadne sankcie nemáme.*“ V stanovách Jednoty dôchodcov Slovenska je uvedená sankcia pri porušení noriem člena o neskorom uhradení členského príspevku. Z odpovedí je možné vyvodiť predpoklad, že členské príspevky sú uhrádzané v dostatočnom časovom predstihu, čo je rovnako znak dobrej organizácie skupiny.

Z jedenástich členov klubu dôchodcov sa desať etnicky identifikovalo za príslušníka slovenského etnika. V ôsmich prípadoch boli obaja rodičia respondenta príslušníkmi slovenského etnika. V dvoch prípadoch bol etnický pôvod jedného rodiča označený za nemecký, etnický pôvod druhého rodiča ako slovenský. Jeden člen sa etnicky identifikoval ako príslušník nemeckého pôvodu, pričom obaja rodičia mali nemecký pôvod.

8.5 Dynamika únie žien

Únia žien obce bola založená z potreby skupiny žien obce oživiť spoločenské a kultúrne dianie obce, ako aj organizovať podujatia a stretnutia členiek zamerané na dámske problémy. Potreba vzniku súčasne vyjadruje aj hlavný cieľ skupiny. Podobný charakter mali aj odpovede respondentiek charakterizujúce ich individuálny cieľ členstva v skupine. Odpovede charakterizovalo najmä vedomie spolupatričnosti, postupná interakcia členiek skupiny. „*Stretnutia so ženami, ktoré majú rovnaké, alebo podobné problémy. Porozprávanie sa. Pomoc obci.*“

Od skupinových rolí a skupinových pozícií sa odvíja štruktúra skupiny. Predsedníčka organizácie bola volená členkami skupiny na štyri roky, v súčasnosti je trvanie volebného obdobia skrátené na dva roky. Hlavnou skupinovou rolou predsedníčky je zastupovanie a reprezentovanie skupiny na okresných zasadnutiach a podujatiach organizovanými Úniou

žien obce Kľačno. Skupinová pozícia predsedníčky je charakterizovaná organizovaním a vedením stretnutí členiek V procese volieb sa obsadzujú aj skupinové pozície pokladníčky a zapisovateľky. Tie spolu s ostatnými členkami skupiny sú hierarchicky nediferencované.

Členstvo v Únii žien je dobrovoľné. Členkou sa môže stať každá občianka Slovenskej republiky, ako aj občianka iného štátu s trvalým pobytom na území Slovenska, dosiahla vek 16 rokov a stotožňuje sa so stanovami Únie žien Slovenska

V prípade športových podujatí sa členky stretávajú jeden až dva krát týždenne, v prípade organizácie spoločenského alebo kultúrneho podujatia sa stretnutia uskutočňujú približne raz mesačne, no v procese príprav menovaných podujatí dvakrát mesačne. Miestom stretnutí je spoločenská miestnosť bývalej základnej školy. Členky si úlohy spojené s prípravou podujatí rozdeľujú medzi sebou, pričom sa jednotlivé členky dobrovoľne hlásia na jednotlivé úlohy. Tento proces si vytvorili členky samé, riadia sa ním a rešpektujú ho, čo sa charakterizuje ako neformálna norma skupiny. Dynamika skupina je hodnotená kladne, nakoľko členky pracujú na cieľoch skupiny, interakcia medzi nimi je na vysokej úrovni, rovnako ako aj komunikácia s inými organizáciami v obci, nakoľko s nimi pripravujú spoločné podujatia.

Z dvanástich respondentiek skupiny sa etnicky identifikovali štyri respondentky za príslušníčky nemeckého etnika, z nich obaja rodičia dvoch respondentiek boli označení za príslušníkov slovenského pôvodu, jedna respondentka označila etnický pôvod rodičov ako slovenský, štvrtá respondentka označila jedného rodiča ako príslušníka slovenského pôvodu, druhého rodiča ako príslušníka nemeckého etnika. Osem respondentiek sa etnicky identifikovalo ako príslušníka slovenského pôvodu, z nich päť označilo oboch rodičov ako obyvateľov slovenského pôvodu. Dve respondentky označili etnický pôvod jedného z rodičov ako slovenský, etnický pôvod druhého rodiča ako nemecký, ôsma respondentka označila jedného z rodičov za príslušníka nemeckého a bulharského pôvodu, druhého za príslušníka ukrajinského pôvodu.

8.6 Dynamika zväzu invalidov

Vznikol z potreby interakcie obyvateľov obce so zdravotným postihnutím. Cieľom skupiny je angažovať sa na spoločenskom dianí v obci s ohľadom na druh zdravotného

postihnutia, a poskytnúť členom skupiny výhody vyplývajúce z členstva. Individuálne ciele členov pre vstup sú charakterizované najmä stretávaním sa s ľuďmi rovnakého zdravotného postihnutia, no súčasne ostať aktívny a podieľať sa na kultúrnom a spoločenskom dianí v obci.

V štruktúre skupiny možno charakterizovať niekoľko skupinových rolí a pozícií. Výbor skupiny zastupujú predseda, tajomník, pokladník a revízna kontrola. Skupinových rolí má predseda niekoľko. Sú nimi napríklad účasť na okresných konferenciách, získavanie potrebných informácií pre členov klubu, informovať o ponukách zľavnených pobytov pri mori a kúpeľných pobytov, podmienky získania označení do osobných automobilov pre zdravotne postihnutých, a sledovanie zmien zákonov, od ktorých sa odvíja platnosť označení a podmienky ich nadobudnutia. Skupinová pozícia predsedu skupiny spočíva v organizácii a zastupovaní skupiny navonok, a zabezpečení výhod pre členov skupiny. Skupinová rola tajomníka je charakterizovaná vedením písomnej agendy, prezenčnej listiny, plánom práce na nasledujúci rok, spracovaním hospodárskej správy pre pokladníka, a zhodnotenie splnených cieľov. Na stretnutí skupiny sa účastní starosta obce, člen revíznej správy z okresného zväzu zdravotne postihnutých, pozvaní hostia a členovia zväzu invalidov obce.

Stretnutia členov klubu sa organizujú približne raz mesačne, v prípade interakcie s inými skupinami v obci podľa potreby. Miestom stretnutí je spoločenská miestnosť, ktorú poskytla obec do užívania. Výbor skupiny zasadá štyri krát ročne. Nakoľko skupina sama organizuje menšie množstvo podujatí, na jej organizácii sa podieľajú aj členovia iných skupín. Zadeľovanie úloh pre členov je v kompetencií ich samých, vzhľadom k aktuálnemu zdravotnému stavu jednotlivcov. Sankcie pre členov sú charakterizované v stanovách Slovenského zväzu zdravotne postihnutých, vo zväze invalidov v menovanej obci neboli nikdy sankcie udelené. Dynamiku skupiny charakterizuje dosahovanie stanovených cieľov skupiny, stabilná štruktúra skupina, kohézia skupiny prejavujúca sa osobnými návštevami chorých členov skupiny, rovnako aj komunikácia a interakcia s inými skupinami,

Vzhľadom k rôznym druhom ochorení jednotlivých členov som navštívila troch členov skupiny. Dvaja respondenti sa identifikovali ako obyvatelia slovenského pôvodu, respondenti označili rodičov za obyvateľov slovenského pôvodu. Jeden ako príslušník nemeckého etnika, etnický pôvod rodičov bol označený rovnako za nemecký.

8.7 Dynamika Spevákkej skupiny Neutrataler

Hlavnými cieľmi spojenými so vznikom skupiny je zachovanie a rozvíjanie tradičnej kultúry pôvodných obyvateľov v menovanej obci, oživenie nemeckého jazyka, opätovné nadobudnutie povedomia o Kľačne ako o nemeckej obci, a prispievať ku kultúrnemu daniu v obci. „*Zábava, hobby, spievanie, organizovanie akcií,*“ boli najčastejšie uvádzané odpovede charakterizujúce individuálne ciele a dôvody členov pri vstupe do skupiny.

Členovia skupiny sú hierarchicky nediferencovaní, skupina nemá pozíciu predsedu, no možno charakterizovať pozíciu pokladníčky. K jej skupinovej role patrí výber členských príspevkov a vedenie účtovej dokumentácie, ktorá je potrebná pri preukázaní vynaložených výdavkov spojených s činnosťou skupiny.

Periodickosť stretnutí skupiny sa odvíja najmä od harmonogramu podujatí, na ktorých skupina vystupuje. Podobne ako predchádzajúce skupiny, aj členovia spevákkej skupiny sa stretávajú v spoločenských priestoroch bývalej základnej školy. Za organizáciu skupiny zodpovedajú výhradne len jej členovia, okrem prípadov spolupráce pri organizovaní podujatí s inými sociálnymi skupinami v obci. Členstvo v skupine je dobrovoľné, v prípade potreby vykonania konkrétnej úlohy sa členovia prihlásia dobrovoľne. Konkrétne sankcie udelené pri porušení noriem člena skupiny neboli uvedené, no členom skupiny bol udelený príkaz chrániť zbierku ľudových piesní v tradičnom gajdlanskom nárečí.

Z jedenástich členov skupiny sa osem etnicky identifikovalo za obyvateľov nemeckého pôvodu. Traja z nich označili etnický pôvod oboch rodičov za nemecký, traja označili etnický pôvod jedného rodiča za slovenský, druhý za nemecký. Dvaja respondenti nevedeli jednoznačne označiť etnický pôvod rodičov, zvolili slovenský a nemecký pôvod. Dvaja respondenti sa etnicky identifikovali ako príslušníci slovenského etnika, pričom v jednom prípade bol etnický pôvod rodičov označený za nemecký, v druhom prípade bol etnický pôvod jedného rodiča označený za slovenský, druhého rodiča za nemecký. Jedenásty respondent skupiny sa nevedel jednoznačne etnicky identifikovať, označil sa za príslušníka slovenského a nemeckého pôvodu.

Z celkového počtu dotazníkov 43, sa 27 respondentov identifikovalo ako člen len jednej sociálnej skupiny. 16 respondentov, ktorí boli v dvoch a viacerých skupinách som rozdelila do dvoch skupín na základe ich subjektívneho hodnotenia o tom, ktorú z nich hodnotia

kladnejšie. Piati respondenti sa nevedeli vyjadriť jednoznačne, a obe skupiny považovali za kladné. Analýzou jedenástich dotazníkov som vyvodila nasledovný záver. Skupina obyvateľov v dôchodkovom veku kladnejšie hodnotila spoločenské skupiny, konkrétne tie, ktoré sú aktívnejšie v organizovaní podujatí a pre respondentov majú zmysluplnejší cieľ činnosti. Muži v produktívnom veku si zvolili zo športových skupín, v ktorých boli členmi tie, ktoré boli aktívnejšie v organizovaní športových podujatí, napriek tomu, že sami zastávali funkciu predsedu v inej skupine. Ženy v produktívnom veku hodnotili pozitívnejšie medzi spoločenskými a športovými skupinami práve spoločenské skupiny.

Iba štyria respondenti zhodnotili dve skupiny negatívne. Odôvodnení bolo privysoké čerpanie finančných nákladov spojených s ich činnosťou, a podľa respondentov nedostatočné splnenie cieľov skupín.

Podrobnou analýzou výsledkov dotazníkového prieskumu zameraných na etnickú identifikáciu obyvateľstva obce som získala nasledovné údaje.

TABUĽKA 2 Etnická identifikácia respondentov

Slovenský pôvod	27
Nemecký pôvod	14
Nemecký a slovenský pôvod	1
Bulharský a slovenský pôvod	1
Celkový počet respondentov	43

Zdroj : vlastné spracovanie (2012)

Nížšie uvádzam štatisticky spracované údaje z dotazníkového prieskumu o menovanej etnickej skupine. Čísla v zátvorkách charakterizujú najvyšší počet respondentov spracovaného údaju.

Takmer dve tretiny obyvateľstva sa etnicky identifikovali ako príslušníci slovenského etnika. Najviac respondentov (9) sa k tejto skupine prihlásilo v Klube dôchodcov , priemerný vek príslušníkov slovenského etnika je 53 rokov, všetci respondenti sú obyvateľmi obce Kláčno, z hľadiska pohlavia prevládajú ženy (17), najviac respondentov (12) dosiahlo stredoškolské vzdelanie s maturitou.

Z informácií dotazníkového prieskumu a ich indukciou jednoznačne vyplýva, že aj napriek vyvodenému predpokladu poklesu obyvateľov obce hlásiacich sa k nemeckému pôvodu, sa ešte stále približne tretina opýtaných sa etnicky identifikuje za príslušníka nemeckého pôvodu. Skupinou, v ktorej sa najviac členov etnicky identifikovali za príslušníkov nemeckého pôvodu, je Spevácka skupina Neutrataler (8). Priemerný vek respondentov je 56 rokov, najviac (12) má trvalé bydlisko v obci Kláčno, z hľadiska pohlavia sa viac hlásili ženy (8), Najviac respondentov dosiahlo svoje najvyššie vzdelanie stredoškolské s maturitou (11).

Dvaja respondenti sa nevedeli jednoznačne etnicky identifikovať, napriek tomu, že etnickú príslušnosť rodičov vedeli označiť bez problémov. Jeden respondent bol zo Speváckej skupiny Neutrataler, druhý z Futbalového klubu.

ZÁVER

Splneniu cieľa diplomovej práce predchádzalo identifikovanie skladby obyvateľstva obce Kľačno z hľadiska etnickej identifikácie. V priebehu uskutočnenia terénneho výskumu som získala poznatky od informátorov jednotlivých diaspor a kultúrnej skupiny z hľadiska zamestnania, stravovania a náboženstva. Ich indukciou vyplynulo preberanie nových surovín v oblasti stravovania do obce, ako aj nové pestovateľské postupy v domácej poľnohospodárskej produkcii pre jej zefektívnenie v procese akulturácie.

Situácia v obci bola v prvých rokoch po migrácii mierne napätá. Vyplývalo to z vysokého počtu sociálnych a ekonomických zmien, ktorým sa museli obyvatelia obce prispôbiť. V súčasnosti je koexistencia obyvateľov obce pokojná, okrem vyjadreného pocitu „nie spolucítania“ niektorých jednotlivcov menovaných diaspor v obci. Tento pocit však nie je podnetom pre vyvolávanie konfliktov založených na etnickej identifikácii obyvateľstva.

Rovnako, ako etnický pôvod staršej generácie nebol obštrukciou vo výbere manželského partnera, nie je v súčasnosti ani etnická identifikácia obyvateľov obštrukciou k prijatiu nového člena do skupiny. Asimilácia obyvateľstva sa ešte neuskutočnila. Dôkazom je skutočnosť, že ešte stredná generácia obyvateľov vie etnicky identifikovať iných obyvateľov obce. A jednotlivé diaspory a kultúrna skupina si uchovávajú niektoré tradičné prvky spojené so stravovaním z krajiny ich pôvodu, či krajín pôvodu ich rodičov.

Indukciou dotazníkového prieskumu vyplýva konštatovanie o oslabujúcej sa etnickej identifikácii obyvateľov nemeckého pôvodu v obci Kľačno. Spevácka skupina Neutrataler vynakladá snahu o jeho zachovanie, či dokonca posilnenie. Každoročne organizujú podujatie Tradičné gajdlanské hody, ktoré sa uskutočňuje v obci Kľačno. Skupina spieva ľudové piesne v gajdlanskom nárečí, ale jej repertoár obsahuje aj slovenské ľudové piesne. Členovia skupiny, v prípade spolupráce aj členovia iných spoločenských skupín, pripravujú občerstvenie pre návštevníkov menovaného podujatia. Dôraz sa kladie na prípravu tradičných gajdlanských jedál, ktoré boli menované v šiestej kapitole. V rámci programu vystupuje nie len menovaná skupina z obce Kľačno, ale ako hostí pozývajú aj iné spevácke skupiny reprezentujúce ľudové piesne z nemeckých obcí v oblasti Hauerlandu.

Prínos diplomovej práce spočíva v dôkladnej analýze zistených poznatkov o koexistencii a akulturácii jednotlivých diaspor a kultúrnej skupine v obci, ktoré sa pod vplyvom historických migrovali do obce s obyvateľstvom nemeckého pôvodu.

LITERATÚRA A PRAMENE

- DARULOVÁ, J. Identita Bulharov v Banskej Bystrici. In *Bulhari na Slovensku*. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2005. ISBN 80- 224- 0890- 5. s. 134 .
- Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska 1. Bratislava : VEDA, 1995. 454 s. ISBN 80-224-0234-6.
- Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska 2. Bratislava : VEDA, 1995. 418 s. ISBN 80-224-0234-5.
- FLEŠKOVÁ, M. Sociálne skupiny. In *Sociálna psychológia*. Nitra : ENIGMA, 2007. s. 191 – 219.
- KLASOVITÁ, V. Kľáčno je predurčené na rozvoj turistiky. In *Hornonitrianske noviny MY*. 24.11 – 30.11.2008, č. 47, s.13.
- KOLEKTÍV. *Vlastivedný slovník obcí na Slovensku 2*. Bratislava : Veda, 1978 , 532 s.
- KOLEKTÍV PRACOVNÍKOV OO SŠÚ PD. Kľáčno. In *História a súčasnosť miest a obcí okresu Prievidza*. Prievidza : Okresné oddelenie slovenského štatistického úradu Prievidza, 1992. s. 93 – 94.
- KOSICKÝ, B. *Horná Nitra II*. Banská Bystrica : Stredoslovenské vydavateľstvo, 1965. 252 s.
- LENOVSKÝ, L. O identite. In *BUTÍN. Kultúrne tradície Slovákov v rumunskom Banáte*. Námestovo : Tlačiareň Kubík, 2008. s. 29 – 58.
- PALESCH, J. *Gaidel*, Stuttgart, 1985. 280s.
- POLAKOVIČ, J. *Úvod do sociálnej psychológie*. Banská Bystrica : UMB Banská Bystrica, 2004. 88 s. ISBN 80- 8055-931-7.
- PÖSS, O. *Karpatskí Nemci*, Bratislava: Lúč- vydavateľské družstvo, 2002. 63 s. ISBN 80-89079- 01-6.
- PRŮCHA, J. Multikulturní výchova. Teorie – praxe- výzkum :ISV nakladateľství, 2001. 211 s. ISBN 80-85866-72-7.
- ORAVCOVÁ, J. *Sociálna psychológia*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, 2004. 312 s. ISBN 80-8055-980-5.
- VAŠEK JAROSLAV, Všeobecnogeografická mapa : mierka: 1: 1 000 000. Harmanec : Vojenský kartografický ústav, š.p. 1997.
- WIATR, J. J. *Společnost*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1968.356 s.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- História obce* [online]. 2012 [cit. 2012-04-07]. Dostupné na internete : <http://www.klacno.eu/historia.phtml?id3=24201>
- Interkulturalizmus* [online]. 2012 [cit. 2012-04-07]. Dostupné na internete : <http://www.euroekonom.sk/poradna/ekonomickyslovnik/?q=interkulturalizmus>
- Výsledky SODB 2011* [online]. 2012 [cit. 2012-04-07]. Dostupné na internete : <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=43829>

ZOZNAM INFORMÁTOROV

<u>MENO</u>	<u>ROK NARODENIA</u>	<u>MESTO</u>
DERDA, P.	1931	Kľačno
DERDOVÁ	1937	Kľačno
HINDICKÁ, M	1948	Nitrianske Pravno
JAKABOVÁ, J. .	1919,	Kľačno
KANČEV, K.	1950	Prievidza
KANČEVOVÁ, M.	1950	Prievidza
KUČMÁŠOVÁ, B.	1948	Nitrianske Pravno
KURBELOVÁ	1943	Kľačno
LEITMANNOVÁ	1942	Kľačno
NOVEK, J.	1939	Kľačno
NOVEKOVÁ, V.	1942	Kľačno
OFELTÁLER, J.	1944	Kľačno
SVRČKOVÁ	1922	Kľačno
TELÉKY	1944	Kľačno
ZÁVADSKÝ	1940	Prievidza

PRÍLOHY

Príloha 1 Dotazník

Dobrý deň !

Som študentskou Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, a prostredníctvom dotazníka by som chcela získať potrebné informácie na písanie diplomovej práce.

Dovoľte mi, aby som Vám vopred poďakovala za ochotu spolupracovať a poskytnutie potrebných informácií prostredníctvom vyplnenia dotazníka. Vami poskytnuté informácie sú anonymné a výsledky výskumu nebudú v žiadnom prípade zneužitú, a budú použité len pre potreby vedecko- výskumnej praxe. Zároveň Vás prosím, aby Vaše odpovede boli pravdivé.

Ďakujem

1.Členom ktorej z nižšie uvedených skupín sa cítite byť:

(V prípade viac vhodných odpovedí zakrúžkujte 2 a viac možností)

- A, Futbalového klubu
- B, Tenisového klubu
- C, Lyžiarského klubu
- D, Spevákkej skupiny Neutrataler
- E, Únii žien
- F, Obyvateľom majúci nemecký pôvod
- G, Obyvateľom , majúci slovenský pôvod
- H, Obyvateľom majúci bulharský pôvod
- I Obyvateľom majúci slovenský pôvod
- J, Zväzu invalidov
- K, Klub dôchodcov

Ak ste v dvoch skupinách , ktorú hodnotíte kladnejšie?

2.V skratke opíšte Vaše dôvody, prečo ste sa rozhodli stať členom konkrétnej primárnej skupiny (napr. zlepšenie fyzickej kondície).

3. V skratke opíšte:

A, Ciele vašej skupiny/ skupín

B, Váš osobný cieľ prečo ste v skupine

4. Ako často a kde sa stretávate?.

5. Podieľajú sa na fungovaní skupiny výhradne len jej členovia?

(Ak áno, stručne opíšte akým spôsobom).

A, Áno

B, Nie

6. Sú úlohy, ktoré musíte v skupine robiť?

7. Sú úlohy (úkony) ktoré nesmiete v skupine robiť?.

8. Aké sú sankcie pri porušení noriem člena v skupine? V skratke opíšte.

9. Akú konkrétnu úlohu máte v skupine? (napr. organizácia skupiny)

10. Odkiaľ prišli Vaši rodičia?

Matka

A, nemecký pôvod

B, prišla z obcí v Maďarsku

C, prišla z obci na Ukrajine

D, bulharský pôvod

E, slovenský pôvod

Otec

A, nemecký pôvod

B, prišiel z obce v Maďarsku

C, prišiel z obce na Ukrajine

D, bulharský pôvod

E, slovenský pôvod

11. Stretávali sa len v rámci jednej etnickej skupiny ? (napr. len s nemeckým pôvodom)

A, Áno

B, Nie

12. Na pôvode nezáležalo, a dôležitý bol len účel stretnutia?

A, Áno

B, Nie

C, neviem

13. Je skupina ktorej členom by ste chceli byť a nemôžte? V skratke opíšte dôvody

14. Ktorú skupinu hodnotíte negatívne a prečo?

15. vaše pohlavie

A, Žena

B, Muž

16. Váš vek?

17. Vaše povolanie?

18. Najvyššie dosiahnuté vzdelanie?

A, stredoškolské

B, vysokoškolské

19. Vaše súčasné bydlisko :.....